promete

Aylık Edebiyat Dergisi • Ocak '93 • 10.000 TL(kdv dahil)

8

— Size, şeytanların kimlere indiğini haber vereyim mi?

— Onlar çok günah işleyen yalancılara inerler.

— Bunlar, şeytanlara kulak verirler; çoğu yalancıdırlar.

— **Şairler de onlardandır ve şairlere azgınlar uyar.**

— Bilmez misiniz ki onlar, her vâdide şaşkın dolaşırlar;

— Ve yapmadıklarını "yaptık" diye söylerler...

Şairin Gerçeği • *Lermontov*
Necati ve Suad "Huzursuz" Ve "Yalnızlar" • *Cezmi Koca*
Şiire Uzak Ne Var ki Dünyada, Ölüm Olsun • *Tuğrul Asi Balkar*
Metin Altıok'un Şiirinde Aykırı Birey • *Adnan Satıcı*

İÇİNDEKİLER

Şairin Gerçeği / M. Y. Lermontov..... 3

Bir Uyumsuz için Koreografi / Hayati Baki..... 4

Okuduklarımdan / Vecihi Timuroğlu..... 6

Necati ve Suad. "Huzursuz" ve "Yalnız"lar / Cezmi Koca..... 7

Çağrışım Saatleri / Abdülkadir Budak..... 9

Çeşitlemeler I - II / Kemal Gündüzalp..... 11

Kumral Öykü / Birol Özdemir..... 13

Yüzüm, Kendi İç Bildirgem / Yavuz Yıldırım..... 15

Med Cezir Ruhları / Osman Olmuş..... 17

Şükrü Erbaş'la "Kimliksiz Değişim" Üstüne... / M. Mahzun Doğan..... 18

Hayvanat Bahçesi / Yaşar Günenç..... 19

Şiire Uzak Ne Var ki Dünyada, Ölüm Olsun / Tuğrul Asi Balkar..... 20

Okuyucuya Hiçbir Şey Söylemeyen Öykü / Gökhan Tok..... 22

Bir Başına / Vecihi Sarısözen..... 23

Metin Altıok'un Şiirinde Aykırı Birey / Adnan Satıcı..... 24

Günlerin Tozlu Camları / Ramis Dara..... 29

Şiirler / Nurkan Gökdemir..... 31

Yolboyu Görüntüleri /İsmail Tepiroğlu..... 32

Kapak Yazısı: Kur'an - ı Kerim, Şuara Sûresi, 221, 222, 223, 224, 225, 226. Ayetler

Promete Aylık Dergi ● **Yazışma Adresi:** PK, 119 Yenişehir / Ankara ● **Sahibi:** Karşı Basın Yayın Turizm Ticaret Sanayii Ltd. Şti. Adına, Metin Turan ● **Yazı İşleri Müdürü:** Celal İnal ● **Yayın Yönetmeni:** Cem Savran ● **Adres:** Meşrutiyet Cad. 10/44 Kızılay/Ankara Tel: 425 39 20 ● **Abone:** 240.000 TL (Yıllık) Metin Turan adına 104233 no'lu posta çeki hesabına yatırılmalı ve makbuz fotokopisi yazışma adresimize postalanmalıdır), Yurtdışı: 50 DM (yıllık) ● **İlan Koşulları:** Arka Kapak: 2.000.000 TL, İç sayfalar 1.500.000 TL Yayın ilanları %25 indirimlidir. Etiket Yayın ilanı: 100.000 TL ● Eski sayılar için ederi kadar pul gönderiniz. ● Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın geri verilmez. Yanıt isteyenlerin bir mektupluk posta pulu göndermeleri rica ederiz. ● **Ofset Hazırlık, Baskı:** Karşı Basın YayınLtd. Şti.,Tel: 425 39 20 Ankara

ŞAİRİN GERÇEĞİ*

M.Y. Lermontov

Bir gün, Petersburg sokaklarında yürürken bir yaşlı kadına rastladım. Çamur enkli bir tek üst kazma dişi vardı: "Asilzadem açım, n'olur birkaç kapikçik, İsa şkına." Kadının dişi, kazma gibi dalıp çıkıyordu ağzının karanlığına...

O günlerde pek gençtim. Şiirin sadece güzellikler yaratma çabası olabileceğini üşünüyordum.. Irkımızın o basık burunlu, açık tenli, sarı saçlı, mavi gözlü, güzel ızlarını methetmenin, uçsuz bucaksız ormanları, taygaları, bozkırları tasvir etmenin, uzayıp giden derin kış sessizliğini, bir kurt eniğinin incecik sesiyle bozmasının anlatılmasının şiir için yeterli olacağını sanıyordum. Yanılmışım...

Petersburg sokaklarının tahta kaldırımlarını pırıl pırıl rugan çizmemle gıcırdatarak yürürken geldi aklım başıma. Buruşuk, kara bir eldiven gibi avucunu açmış o kadıncağız ve birkaç kapikçik için ağzının içinde çırpınan kazma diş... Sanırım başkaldırı fikri bende ilk kez bu sırada doğdu. Neydim ben, kimdim?.. Bu şatafat ve rezillik nasıl oluyor da birbirini yıkma girişiminde bulunmuyordu. İkonalar o sırada tutuştular, o kutsal tasvirlerdeki aziz suratlar, palyaçolara dönüştüler ve yer ile gök, tüm çanların aynı anda çalınmasıyla dünyadaki en büyük sarsıntıyı yaşadı benim için. Ve şimdi ebediyen susmuş durumdalar...

İnsanoğlunun her çeşit sıkıntılarına başkaldırma özlemi böyle doğdu bende.. Kişiliğimin odağına herhangi bir mujik'in bile başlıbaşına bir zenginlik olduğu düşüncesi yerleşti. Bir derviş**olmalıydım; tüm birikimime, zenginliğime rağmen bir derviş. Bunun için çıktım yollara... Ve bunu anlatıyorum şiirlerimde... Şiirden uzaklaşmama çabasıyla...

Petersburg'da şair arkadaşlarım vardı. Konstantin Vasilyeviç'ti bunlardan biri. Dört bin canlık bir mirasa konmuştu... ve şiir yazardı özgürlük kardeşlik üstüne.. Onun özgürlüğünün görkemi dört bin canın üzerinde yükseliyordu...

Ah! Fyodor bir de.. Babasının 9. dereceden memur aylığı bağladığı Fyodor. Dilencilere para verirken bile kılı kırk yaran, parası tükenenin yanından kaçan... ve benim o yaşlı kadınla karşılaşarak anladığım gerçeği bir türlü anlatamadığım... Bir pitoresk şiir figüranı, şiirlerini kişisel çıkarlarına satan...

Ah, şairler, şaircikler ah!

Rusça'dan çeviren: Cem Savran

---

*Lermontov'un tarihsiz karalamalarından, İzvestiya 28 Mart 1989. Başlık izvestiya editörlerince atılmış...

**Pevets sözcüğünü derviş sözcüğüyle karşıladım; şarkıcı, saz şairi gibi anlamları var (C.S)

Hayati Baki

bir uyumsuz için koreografi

1. ölüm(l)e tutukla(n)ma

belki de anlamın çürümesidir ölüm düşüncesi
belki de bir zakkumla kanatmaktır yaşamın göğsünü
sözsüz bir kitabın sesini çoğaltırken
beynindeki ateş su rüzigâr

belki de nihilist bir insandır çünkü
yaşam yerleşik bir pıhtıdır çamur ve urdur
öpüşürken güneş bütün saatlerin zamanıyla
belki de haylaz bir gülücüktür sabah
sesini düğümlerken gırtlağına

belki de ölüm: bir ağaçtır kum ve çocuktur
belki de yüreğini sunmaktır kentlere
papirüslere çizmektir yüzünü
ellerini sonrasız beşir fuad'ın

belki de ötekidir kimsedir

2. karanfil ve kargı

belki de en güzel yanı güneşe bakar
belki de *'hep ayrı ayrı varız'* diyen sesidir
sesini tanımasa da insan
karanfildir kargıdır
arar gölgesini gölgesinde

saklanmış bir çığlıktır boğuntudur lağımlardır
yüzünde damıtılmış bir güneşin çarpılması
körelmiş gözdür ışıksız aynada
köpüğü kanayan denizdir

öncesizdir başkaldıran insan: yalnızlık
dölyatağında ölüme tutuklu cenindir
savrulan ve hançerlenen alın ve kinle
imparmağı en eski kabil'dir imdi

tanrı bir meseldir, evet

3. anlaşmazlık

ölüm bilmiyor beni yaşam tanımıyor hiç. -- kül
ateşidir soğuyan bedenin. susuyor gözesinde
en güzel su. tutuşuyor aşkı kuşatan sis: aydınlıktır
ağlıyor dehlizlerde.

yanıyor yüreğimin çimenleri. -- yeniden
açan bir güldür solan ve kararan tarihin belleği.
usdışı iktisattır savaşın elleri. kadınlardır: evet,
annemdir yanan yüreğimin çimenleri.

ey sisyphos. -- kardeşim

4. yaşamak: hırçın ve korkak

ey boynu vurulmuş sabah: hoyrat tay. acemi sevda.
ödevleriyle meşgul ve öğretmeninden korkan çocuk.
yaralı bilincin hüznünü dinamitleyen acı. ey adresi
ateşler olan kitap. kendi kasırgasını göğsünde
barındıran söz ustaları: şairler: kendini yiyen ve
doğuran ins,

hırçın ve korkaktır yaşayan ne varsa. --

5. tragedya güzelliği

solgun bir çiçeğe alışıyor: yaz
geldi geçiyor parçalanmış zamanla ürkek ve tınısız.
bitiyor kan rengi siyah tören: tarih.
cin suresi ve haki karanlıklardan
kaçıyor: çocukluğundan kalma flüt sesine

gecikmiş bir sevinci okşuyor akşamüstü
parklarda çocuklarla çiçeklerle balkonlarda
kırılıyor fotoğraflarda bıraktığı
kuşların şaşkınlığı

ürperen bakışını gizliyor gözlerinden

Okuduklarımdan (Akgün Akova'nın Pepetye adlı kitabı)

BİR YETENEK KENDİSİNİ NASIL HARCAR

Vecihi Timuroğlu

Akgün Akova'dan sözedeceğim. Bilemiyorum nedendir, son yıllarda, yazınımızı "fantezi salgını" sardı. "Fantaisie", dilimize, Fransızcadan girmiştir. "Değişik düşünüş, değişik beğeni" anlamlarını içerdiği gibi, "imgelem gücü, düşlem" anlamlarına da gelir. Fantaisie'nin bir başka anlamı daha var: Keyif, canının istediği gibi, canının istediği şey. "Kapris, özenç çılgınca, delice davranış" anlamları da bulunuyor. Müzikte, bağımsız biçimli parça anlamını ifade eden fantezi, çok gösterişli, lüks anlamlarına da gelir. "Fantasia", Arap süvarilerinin bayramlarda, toylarda yaptıkları atlı gösteridir. Yazınımızda, özellikle şiirde, son dönemlerde, "canının istediği gibi, keyfine göre" bir "değişik beğeni" gibi söylemeyi, şiir diye yutturma geleneği açılıyor. Bunları, eskilerin yenilere karşı bilinen tutumları olarak söylemiyorum. Gerçekten bir tehlikeyi vurgulamak amacıyla belirtiyorum.

Son günlerde, Akgün Akova'nın Pepetye adlı şiir kitabını okudum. Sayın Akova, kitabın arka kapağında, "Şiir nedir?" ve "Neden şiir yazıyorsun?" sorularını yanıtlamış. Sayın Akova, şiirin ne olduğunu bilmediğini, içtenlikle söylüyor. Ama, herkes bir şeyler söylediği için, o da bir şeyler söylemek zorunda kaldığı için, bir tanım yapmış: *Şiir arı kovanındaki çıngıraktır.* İkinci soruyu ise, "*hırtça*" buluyor. O da, hırtça bir soruyu "*zırtça*" yanıtlamak zorunluğunu duyuyor : *Kanunî'nin, Yavuz'un, Fatih'in torunlarının kimler olduğunu bizlere mini minicikken şıringaladılar. Ben ise, oldum olası, balıklara inciler atan o padişahın, Deli İbrahim'in torunlarının nerelerde olduğunu bulmak için şiir yazdım.*

Anlaşılan, şairimiz, yanlış öğretilen tarihin bugünkü yıkıntımızı ve sefaletimizi hazırlayan doğrusunu yansıtmaya çalışıyor. Kitabın *Dolunayna* bölümünde, böylesi yansıtmalara rastlıyoruz. Gerçekten, tarihimiz üzerine düşünmüş görünüyor. Ne ki, şiirin herkesçe itirazsız kabul edileceği bir tanımı yapılamıyor diye, tarihin "*hırtça*" yorumu da yapılamaz. Şiir, tanımlanamaz diye bir şey de yoktur. Ancak, her toplum yapısının gerektirdiği bir şiir doğar tarihsel süreçte. Her yeni durum ya da olgu, yeni bir tanımı, yeni bir yorumu ve yeni bir irdelemeyi gerektirir. Şiir her çağda, yeni bir derinlik ve yeni boyutlar kazanır. İşte bu yüzden, "şiir budur" deyip işin içinden çıkamayız. Ama, şiiri "zırtça" tanımlayamayız.

avcısının gözlerinden su içen geyik/çocuk
orman / ayakları dünyanın ayaklarından çok
üşüyen kadın / uçan halımı / kuru temizleyiciye
vermeseydim eğer / bi güzel gezdirirdim sen
diyen adam, şairdir. Ama, şiiri "hırtça ve zırtça" hafife almasa çalışacak ve onun bir söz sanatı olduğunu kavrayacak, "eğer ve bi" sözcüklerin yük olduğunu görecek. Şiir, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, tanımı üzerinde hangi tartışmalar yapılırsa yapılsın, o, bir söz sanatıdır. Sözcüklerin dizimi ile elde edilir her şeyden önce. Şiirin öbür öğeleri, bundan sonra gelir. Şiirde resmi ve müziği yük de sayabilirsiniz, süs olarak da benimseyebilirsiniz. Bunların ötesinde, bir zorunluk olarak da görebilirsiniz. İmge için de, birçok düşünce ileri sürebilirsiniz. Ancak, şiirin bir söz sanatı ve sözcüklerin tartımı olduğunu yadsıyamazsınız. Tarihten kopmuş bir şiiri ben de anlayamam. Ancak, bütün bunları, ciddi olarak düşünürüm. Her zaman yeni sözcükler aranmalıdır. Şiirde, sözcük ekonomisi en önemli öğedir, çünkü şiir sözcüklerle yazı-lıyor. Ama, "şiirkopter", gibi fantezilerle, "gejede", "ol'cük", "bulutlar'nı", "dağ'lın laannn" gibi sözcük bozmalarla, sözcük ekonomisi kurulamaz.

savaş sona erdiğinden beri / hüzün geçer
yollarından / yollarsa ölü evlerden
diyen şair, gerçekten bir yetenektir. Ne ki, fantezi olsun diye, ŞİİRİN POPOSUNA
ZEKİ MÜRENCE Bİ SAÇAKALTI DAHA
derseniz, yeteneğinizi boşuna harcarsınız.

Şiir, güzel sanatların en zor dalıdır. Toplumsal bilincin ve beşeri etkinliklerin, gerçekliği, estetik imgelerle yansıtan, dünyayı estetik biçimde kavrayıp temsil eden en önemli yollarından birisidir. Onu fantezilerin, tümel istencin ya da özel istemlerin bir ürünü olarak ele alamayız. Halk ile şiir arasında türlü bağlar vardır. Halkla şiir arasındaki bağların özgün yanlarından birisi de, onun ulusal ırasıdır (karakter). Toplumsal varlığın yansıma biçemlerin-den biri olarak manevi yaşamımızın belirtileri arasında, siyaset ile, teknikle, toplumbilimle, öğretiyle, estetikle, ahlakla çok yakın ilişkileri vardır, ama hırtlıkla ve zırtlıkla hiçbir ilişkisi yoktur. Sayın Akgün Akova'yı, ak bir şair olarak gördüm, yeteneklerini zırtça harcamamasını dilerim.

NECATİ VE SUAD: "HUZUR"SUZ VE "YALNIZLAR"

Cezmi Koca

"Toplumun bütün bireyleriyle aynı biçimde konuşamam... (Bu) romandaki kişiler ve bu kişilerle ilgili öyküler, yapıtı dolaysız okuyacak okurlarla, dolaylı okuyacak okurlar için birer kaynak, birer örnek oluşturmaktadır."

Michel Butor

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" ve Erhan Bener'in "Yalnızlar"ının edebiyatımızın köşebaşı romanları olmalarının yanı sıra, bu romanların önemli kişileri olan "Suad" (Huzur) ile "Necati" (Yalnızlar) de edebiyatımızın en anlamlı karakterlerindendir. Necati ve Suad'dır bu yazının konusu; düşünüşleriyle, yaşayışlarıyla, tutkularıyla, yaratıcılarının kendilerine olan sevgileriyle, nefretleriyle. Bu iki roman kişisi, birbirlerine şaşılacak denli benzerler. Bu benzeyiş sonucu - Yalnızlar'ın daha sonra yazılması nedeniyle- Erhan Bener'e yönelebilecek kuşkucu ya da suçlayıcı bir yaklaşım, haksızlık bir yana, cehaletin ürünü olur. Her iyi romanın olduğu gibi, her iyi yaratılmış roman kişisinin de kendine ait ve özgü bir dünyası vardır. Suad ve Necati, olmaları gerektiği gibi yaratılmışlardır; bu nedenle de dünyaları düşünsel koşutluklarından dolayı çakışım içindedir; benzerlikleri çarpıcı olduğu denli olağandır.

Necati ve Suad, tanışabilseydiler, birbirlerini çok severdiler ve sonsuz bir dostluk oluşurdu aralarında; yazık ki buna olanak bulamadılar; ayrı zaman ve yerlerde intihar ettiler.

" Başkaldırıdan doğmuş ölçü, ancak başkaldırmayla yaşanabilir. Sürekli olarak beliren, usça dizginlenen bir değişmez uzlaşmazlıktır... Ne yaparsak yapalım, ölçüsüzlük insanın yüreğinde, yalnız köşesinde yerini hep koruyacaktır. Hepimiz zindanlarımızı, cinayetlerimizi, yıkımlarımızı kendi içimizde taşırız."

Albert Camus (Başkaldıran İnsan)

"(...) ben gara erken gelmiş insanım. Sizin gibi evimde, gündelik işlerimin arasında değilim ki." (s.255) , Suad'ın bir anlamda kendini ve yaşamını açımlayan bu sözleri, Necati'yi de kapsar. Suad da, Necati de "erken" insanlardır; sıradan olandan uzaklıkları ve bir başlarına oluşları onları beklemeye iter; "bekleyerek yaşarlar". Bu bekleyiş "bir şey"e değil "hiçbir şey"e aittir. Necati ve Suad için yaşamak amaçtır; bu nedenle de "yorar". Yorgun Necati şöyle der: "Yaşamın ereği acıların üstüne çıkmaktır. Yaşamanın güzelliği, kimseye yaslanmadan, tek başına, unutuşlar içinde acı çekmek, varoluşun sancısını duymaktır." (s.286) "Kelimelerde değil, kelimelerin manasını öğrenerek" ve "uyuşmadan" yaşamak isteyen, bunun için gerekli tüm çabayı harcayan, böylesi bir yaşamın koşullarını yaratıp egemen oldukça yaşayan , ancak, yaşamlarındaki denetimi tümüyle yitirdiklerini ayrımsadıkları anda da, kendilerince en zor, çünkü, en "iğrenç" ve adaletsiz olanı, ölümü, seçme yürekliliğini de gösteren seçkin insanlardır, Suad ve Necati. Erhan Bener de, Necati'ye yönelik şu saptamasıyla bu durumun ayrımında olduğunu okuyucuya gösterir: "Her şeyi, herkesi küçümser, her şeyi herkesi kötüler, yaşamın hiçliğini savunurken bile, bir masal dünyasında yaşıyormuş gibi, yumuşak çizgilerle gerçekliklerin dışına taşan bir anlatımı, bir şair coşkusu vardı. (s.286) Necati, yaşamda "acının" zorunlu ve kaçınılmaz varlığından söz edip bize "Dostoyevski" yi çağrıştırırken, Suad'ın en mutlu anında bile yüzünde derin acıların izleri görülür. Acı, farklı olanın yazgısıdır ve Necati ile Suad farklıdır.

Birey, sınırsız ve doyumsuz tutkuların bileşkesidir: Necati. Suad'a seslenir: "Mutlulukların en yücesine gözünü diken insan, kendisini büyük acılara karşı dayanıklı olmaya hazırlamalı, dahası o acılardan zevk almasını bilmeliydi." (s.372) 'Gökten en güzel yıldızları ve yerden en yüce zevkleri isteyen' Necati ve Suad, kendi "Mefisto" larını kendi içlerinde taşırlar.

Suad, şairdir ve Necati de. Rastlantı mıdır? Kuşkusuz değildir; çünkü, şiir, özel insanın kendini ifadelendirme biçimidir. Bunun bilincinde olan Ahmet Hamdi Tanpınar ve Erhan Bener, Suad ile Necati'yi şair olarak yaratmışlardır. Şiir, özeldir; öteki yazınsal anlatımlardan ayrılık içerir; ayrı olan özel insanın yönelimidir. Her şeyden farklı olan 'gerçek şiir', herkesten farklı olan insanın söylemidir. Şiir, dildir ve şair de yaşam da bir dildir. Tüm bunlardan dolayı Necati ve Suad, şairdirler; sıradışı insanlardır; genele göre olağan olmayan beklentileri, tutkuları, düşünceleri, eylemleri, yaşama bakışları ve yaşamları vardır.

Huzur'daki Nuran-Mümtaz aşkının bir benzeri vardır Yalnızlar'da: Nermin-Nevzat aşkı. Nermin, aşk yaşadığı insanı da kendini de tüketen bir kadındır. Önce, Galip sonra Nevzat bu tükenişten paylarını almışlardır. Nermin'in yaşamında önemli yeri olan üç erkekten ikisi, (Galip ve Nevzat) ona âşık olurlar. Salt Necatı'dır Nermın'i derinliğine kavrayan ve onu sevmeyen. Bundandır ki Nermin, Necati'den nefret eder ve bu nefretin nedenini Necati'nin kişiliğindeki olumsuzluklara (!) bağlayarak da kendini aklamaya ve rahatlatmaya çalışır. Nermin'e aşkı, Galip'i -Nevzat'ı değil; çünkü, Nevzat 'soylu' değil- trajik bir sona götürür. Galip, Necati'ye düşünsel olarak en yakın kişidir; ancak, bilinç olarak, birikim olarak geriliği nedeniyle 'azgelişmiş bir Necati' gibidir. Dostoyevski'nin "Yeraltı İnsanı" şöyle seslenir: "En iyisi hıçbir şey yapmamak! En iyisi bilinçli bir şekilde kıpırdamamak!.. Karaciğerim ağrıyormuş, varsın ağrısın! İsterse daha çok ağrısın!.. tedavi olmuyorum." (Yeraltından Notlar s.9-41). Walter Kaufman'ın "kendi kendine yeten, bununla birlikte güçsüzlüğünü de bilen, bu güçsüzlüğü ortaya vurmaya kararlı bir kafanın dramı" olarak nitelediği 'Yeraltı İnsanı'na benzer Galip. 'Ağrıyan midesini tedavi ettirmeyen' ve 'hiç bir şey yapmadan' bekleyen Galip "yavaş yavaş intihar eder". Kimseyi gereğince etkilemeyen ve gereğince anlam kazanamayan Galip, intiharıyla, Necati'nin ve Suad'ın yarattığı gürültüyü, sarsıntıyı yaratamaz.

Öte yandan, Necati, Macide'yi; Suad, Nuran'ı herkesten farklı hiçbir beklentileri olmaksızın severler. Sevgi, karşılıksızdır. Necati de, Suad da gerek kendi aşklarını ve gerek bunun sonucu olan acıları taşıyabilecek denli güçlü bireylerdir. Asıl önemlisi ne Nuran, Suad için gerçekteki Nuran, ne de Macide, Necati için gerçekteki Macide'dir; burada gerçeklik, yeniden yaratılır Suad ve Necati tarafından; bu yaratılış, gerçeğe uymayan, tümüyle başka bir Macide ve Nuran'ı gözlerimizin önüne serer. "Yeni Macide" Necati'nin, "Yeni Nuran" Suad'ın kendi dünyalarında kendileri çin yarattıkları 'fetiş'lerdir. Yeniden yaratılan Nuran ve Macide, yaratıcılarının ütopyalarıdır ve Suad ve Necati için ütopya olması olası olmayan değildir. Suad, "eskinin hiçbir artığını kabul edemez" (s.84) dediği ve "dünya için" istediği "yeni insan"ı kendi kafasında, usunda yaratır. Bu yeni insana Suad, Nuran; Necati, Macide adını koyar. Düşlerde oluşturulup âşık olunan bu yeni insanlardır; Necati ve Suad'da yokediciliğin ve yoksayıcılığın yanı sıra yeniden yaratımın da düşünsel olarak egemen olduğunu gösteren.

Doktor Nevzat, Necati için şöyle der: "O bir psikopattı." (s.389) ilginçtir, Suad da "delidir". Öylesine delidir ki çevresindeki insanlar, Suad'ın yanında "deli" sözcüğünü kullanmamaya özen gösterirler. Delilik... Ciddi psikolojik rahatsızlıklar bir yana, çoğu zaman delilik, sınırları aşmadır; sınır tanımamadır. Sınırlar, genele (yani ortalama olana) göre belirlenir. Ortalama olan, sıradandır. Sıradanın yanında sıradışı ayrımlıdır ve anlamlıdır. Geneli temel alan vargılar, genelden gelene aittir. Özel olan ise, aykırıdır ve sınır tanımaz. Necati de Suad da sıradışı bireylerdir. Suad, delidir; Necati psikopattır (ve Kirilov da deli ve şairdir). Ahmet Hamdi, Suad'a; Erhan Bener, Necati'ye (ve Dostoyevski Kirilov'a) haksızlık ederler,

Abdülkadir Budak

ÇAĞRIŞIM SAATLERİ

Fiyakamdı şiirlerim
Onlarla sordum kendime: -Ben kimim?

Yıpranmış sözler söylediğim olmuştur
Yalan sözler, aldanışın o büyülü anları
İntihardan kurtardığı olmuştur
Duygularımı

Tutardı ellerimden, biryerlere giderdik
Dizelerimdi benim dizlerimin yarası
Boynumun yağlı ilmeği son sözümü söylerken
ikimizdik bir trenin ünlü kaçak yolcuları

Tırtılın kelebeğe dönüştüğü zamanlarda
Ölüm günlerimdi benim bir dizenin daveti
Ruhumu bir ateşin ortasına koyuyordum
Kendini sokacak akrep örneği

Bir dünya enkazı olduğumu öğrendim
Enkazım olmuştu sonunda şiirlerim

tıpkı Turgenyev'in Bazarov'a yaptığı gibi. "Gel de ölümü inkar et bakalım. O seni inkar eder ve tamam." sözleri, aslında Bazarov'a yakışmaz; ancak, yazar bu sözleri ona söyletir, sonra da öldürür. (Babalar ve Çocuklar s.297) Tüm bunları, adı geçen yazarların ustalıklarına bağlamak da olanaklıdır; çünkü, yazarlar, yarattıkları kişilere sevinmek, üzülmek denli "savaşmak" durumunda da kalmıştır. Stefan Zweig'ın öyküsü anlamlıdır: "Bir dostu odasına girer. Balzac ona doğru koşar ve şöyle der: 'Düşün zavallıcık intihar etti!' Ancak dostu korku ile gerilediği zaman söz ettiği kahramanın -Eugènie Grandet'nin- yalnızca kendi hayalinde yaşamış olduğunu fark eder." (Dünya Fikir Mimarları, cilt 2, s.26). Yeniden Necati ve Suad'a dönelim: Suad ve Necati özeldirler, bireydirler, sınırları görürler, bilirler; ancak, sınırların onlar için tek anlamı vardır: Aşılmalıdırlar. Necati ve Suad, sınırlarını aşarlar ve genel, onları yargılar. Dava sonucunda varılan yargı, kendilerine bildirilir: Siz delisiniz! Necati ve Suad, karara gülerek gezinirler Harry Haller'a rastlarlar; olanları anlatırlar. Harry Haller, onlara gülümser ve kitap haline getirdiği "notlar"ını cebinden çıkarıp başlığını gösterir. Başlıkta şöyle yazar: "Yalnız Deliler İçin" (H.Hesse, Bozkırkurdu, s.25).

Varolan ahlâk kuralları, ne Necati'yi ilgilendirir, ne de Suad'ı; çünkü, bilirler ki bu kurallar, onlar için değildir ve onlar, bu kuralları yadsıyabildikleri ölçüde "kendileri"dirler. Yalnızlar'da Savcı'nın Necati'ye yönelik savı kendisi ve sistem açısından doğruluk içerir: "..Öğrencilerinize ahlâksızlık aşıladığınız, onlara yasak kitaplar okuduğunuz, edepsizce şiirler yazdığınız, küçük kızları baştan çıkarmaya çalıştığınız.." (s.369). Bir tümce de Huzur'dan İhsan ekler: "Ahlâkın üstüne çıkılmaz." (s.262). Suad'ın yanıtı hem İhsan'a hem de Savcı'yadır: "Niçin olmasın? İyiliğin ve fenalığın üstünde yaşayan bir insan için..."

(s.262). Aklanan Necati'nin Savcı'nın odasından çıkıp giderken elinde bir kitap olması gerekirdi -Erhan Bener unutmuş olmalı: "İyinin ve Kötünün Ötesinde."

Bir öyküsünden söz eder Suad: "Bütün değerlere sahip faziletli bir insan, mecburiyeti sevmiyor. Sadece kendini seviyor ve hiç bir vazife hissi tanımıyor. Günün birinde bir kadınla evleniyor; belki de sevdiği bir kadınla. Birdenbire değişiyor kötü düşünceli bir adam oluyor. Hayatını bir mesele gibi alıyor ve düşünüyor. Ayrılması çözüm değil, çünkü, yaşanmışlık var, yaşanmışlığın yok sayılması mümkün değil. Sonunda karısını öldürüyor. Büyülü bir eşik atlamış gibi kendisini öbür tarafta, eski dünyasında, içindeki iyilik hazinesiyle zengin buluyor. "Suad, bu öldürme eylemini bir cinayet olarak değil, bir kurtulma olarak görüyor. Başta evlilik olmak üzere mevcut kurumlara başkaldırı yan temasını içeren öyküyü de Suad'ı da ne Mümtaz,ne Nuran ne İhsan ne Macide anlamıyorlar. Yazık ki Suad'ı anlayacak insan, Camus'nün deyimiyle "Bakunin kadar bilinmeyen, ancak, ondan daha gizemli, daha anlamlı olan, -ilkeleri uğruna en yakın arkadaşını öldürebilen ve bunu bir cinayet değil, kendi ve kendileri için bir "kurtulma" olarak gören- Naçayev 1882 yılında hapisanede ölmüştür.

İhsan, "ahlâkın üstüne çıkılmaz" diyerek ayrımında olmadan düzeni savunurken, Suad ve Necati "yokedicilik ve yoksayıcılık zırhlarını kuşanıyorlar. Necati, arkadaşı Nevzat'la evlenecek olan Macide'ye, yazdığı aşk şiirlerini; Suad da, arkadaşı Mümtaz'la evlenecek olan Nuran'a, yazdığı aşk mektubunu veriyor. Egemen ahlâk, Suad ve Necati'yi ilgilendirmiyor.

Necati, Suad ve Neçayev, Kropotkin'in "Etika"sının "Birinci Fasıl"ında gezintiye çıkarak "yeni bir ahlâk sistemi kurulması lüzumu" üzerine söyleşiyorlar.

Suad da Necati de kadınlara düşkündürler; bu düşkünlüğün ardında bir aşağılama da sözkonusudur. (Necati, sıkça Baudelaire'den şiirler okur.) Bu aşağılamayı, salt kadınlara yönelik algılamak, Necati ve Suad'ı yanlış anlamaya yol açar. Onlar bir anlamda kendileri gibi olmayan herkesle hesaplaşma içindedirler. Sıradan olan her şey onları tiksindirir. Hesaplaşmaları çoğu zaman da kendilerine yönelir. Bu nedenle ikisi de çok içerler. Onlar için içki içmek bir kaçış olduğu denli bir iç hesaplaşmadır da. Necati ve Suad, kendileriyle de savaşmaktadırlar, bunun için de 'çok içerler'.

Arthur Schopenhauer, "Tek gerçek ve tek kesin olan şey şimdiki zamandır.." der. (Yaşam Bilgeliği Üstüne Aforizmalar s.13) Necati ve Suad için zaman sürekli bir sorunsaldır. Suad, "(...) ben acele etmeğe mecburum. Vakti olmayanlar acele ederler. Benim işim aceledir." (s.255) derken, Necati de benzer bir yakarış içindedir: "Vaktin gecikmiş olduğunu hissetmek ne kadar kötüdür bilir misiniz Nermin Hanım? Bir daha geriye dönülmeyen bir yola girmek. Vakit çok geç." (s.508). Necati'nin de Suad'ın da ne geçmişleri vardır ne de gelecekleri. Onlar için aslolan bugündür. Bugünün önemli olduğu yerde zaman da önem ve değer kazanır. Suad ve Necati için zaman çok değerlidir. Bu iki 'erken' insan da yaşamak için acele etmek durumundadırlar; çünkü, vakit onlar için çok geçtir.

Düşledikleri gibi hayata çoğu zaman sahip olmalarına karşın, Necati ve Suad, yaşamı bir tutku gibi ele alırlar, bir "mesele" gibi. Öte yandan Necati ve Suad da gerekliliğini ayrımsayamadıkları anda tutkularından vazgeçebileçcek, tutkularını bile yadsıyabilecek denli onurlu ve güçlüdürler; işte intiharları da bundandır. Özgün varoluşları tehlikeye girdiği, toplum tarafından onulmaz yaralar açıldığı an eyleme geçerler. İntihar, Suad ve Necati için salt bir yokoluş değildir; tersine, bir anlamda kendini koruma ve -yeniden varolarak- varlığını sürdürmedir.

Mümtaz ve Nevzat yaşarlar; biraz Suad, biraz Necati olarak...

Milan Kundera, şöyle diyor: "İnsanlar ölümsüzlük karşısında eşit değildir. Bir küçük ölümsüzlük vardır: Bir insanın kendisini tanımış olanların kafasında yaşaması. Bir de büyük ölümsüzlük: Bir insanın kendisini tanımamış olanların kafasında yaşaması." (ölümsüzlük s.60-61).

Suad ve Necati birer "büyük ölümsüz"dür.

Kemal Gündüzalp

ÇEŞİTLEMELER

I/
Ölümü öp! Ne çok ölü bıraktık ardımızda.

Gün ışığı vurur camlara, alnında öpücükler.

Oyun ve yaşam; bakmakla görmek arasındaki çizgi.

Örtük yalanların gizi, varolan sahte gerçeklik.

Silahları patlamış, ellerinde kurumuş kan izleri.

Dilini arı sokmuş acılı çocuklar, kim kime...

Ne olduysa onlara, siz ne çektiniz ki, hiç!

Uzak bir kent adı, unutulmuş ölüler çarçabuk.

Suçlu yıllar, döngüsü zamanın, tembel bellek.

Görüldü aşkın rengi, kavganın bedeli, sen-siz.

Ey çağrısı duyulmamış ince sözler, insanın sesi.

Kulakları tıkanmış sürüler, yığın... yalnızca o.

Hiç şarap içmedim bir gün-bir gece/lerce.

Hiç sevişmedim sabaha kadar kimseyle.

Umrumdadır! Dünya ve çocuklar, şimdi ağaçlar da.

Bir yıkıntıdır yüreğim, eskimiş toprak kokusu.

Çürüyen aşk olmasın, sevgi biterse olmaz; inan.

Çık, sokakları dolaş; geziyor yeni mevsimin son gülü.

Kendimle konuşmayı ertelemeyeceğim hiçbir zaman...

Bitmeyecek bir şiire soyunuyorum yeniden inatla.

2/
Artık ölmeye gerek kalmadı, şimdilik yani
belki sonra, yaşamın kucağında çırpınarak.

Gizimi taşıyorum hâlâ, bir yük sayılabilir
o da gelecek benimle, sonra ölürsem eğer.

Özlenmiş bir kadını andım, yorucu duygularla
sevgilim, anne, sevgilim; sevmeyi sonsuzlayabilsem.

Parçalara bölüyorum kendimi, kötü yaşamak bu
kanatıyorum bağrımı, uzamış tırnaklarım yine.

Denizi özledim ilk kez; kırları, yetim çocukları
bir ateş bile yakamıyorum kendimden sıkıldım.

Sınırlarımı kaldıramıyorum özgür bayraklarla
ellerim kopmuş et parçaları iki yanımda uzanan.

Yürümek, alıp başımı giderek; biraz bireyci
yanlış başkaldırılarda ölmek değil niyetim.

Çığlığı sesine ayarlı bir ozan gibiyim, kendine
yeni giysiler ısmarlamış çirkin kumaşlardan terzi.

Arayışların tükenmeyen yolculuklarında yorgun-
düşmüş. Gençliği kendinden yasaklı, nasıl olur?

Sesim pürüzsüz öpücüklere benzesin istiyorum
uzun sürecek bir şiire ayarlıyorum sesimi şimdi.

KUMRAL ÖYKÜ

Birol Özdemir

Gülderen'e... - Gül derer gibi eleştirdiği için..-

Kumral, kahverengi, tehlikeli bir öykünün ardına düşmüştük. Biz, bu kentte ne arıyorduk; bilmiyorduk. Henüz yanmamış olan Galata Köprüsü koyu gri-neftî bir denize sallanıyordu. Köprü altındaki o salaş birahanede, oldukça yüksek seste, Garry Moore'un "Still Got The Blues"u çalıyordu. Ortalığı keskin bir iyot kokusuyla birlikte alkol, balık ve kızarmış patates kokuları kaplamıştı. Akşamdı. Çevremizi naylon uçurum kuşlarından, terminatörlere değin bir yığın yaratık sarmıştı. Sen, onların arasında alabildiğine iğreti duruyordun. Kahverengi, kumral, sıcak; bakır olgunluğunda, tütün kokusunda; sarıdan turuncuya, bordodan gül kurusuna değin bütün tonlarda bize bakıyordun. Biz, o şaşkın maymun, o komik hamster, o zararsız doberman, o uysal Van, o aptal papağan, o korkak tavşan birarada oturuyorduk. Senin sevecen mi alaycı mı bakan gözlerinde; kadife yumuşaklığında ama gül kurusu uçukluğundaki bakışlarında tehlikeli bir öyküyü arıyorduk.

Her şey bu sabah, Kadıköy'de, Bahariye'de başlamıştı. Belki de her şey uykusuz bir gecenin uzantısıydı. Moda'da mevsim güzden kışa dönüyordu. Soğukların beklenen gelişine uyum sağlayamayan yaşlıları taşımak için, son günlerde gelişlerini sıklaştıran ambulanslardan birinin sesiyle gece yarısı uyanmış, pencereye koşmuştum. Dışarda yağmur yağıyordu. Kolları sedyeden boşluğa sallanan yaşlı bir adamcağızı ambulansa taşıyorlardı. Bir kadın hıçkırarak ağlıyordu. O sırada bir taksi durdu ambulansın arkasında, derken biri daha.. Birileri ambulansa koşuştular, belli ki, yaşlı adamın yakınlarıydı bunlar. Ben, ambulansın tepesinde dönen lambanın, sokağa kesik kesik yaydığı mavi ışıklarda, ne zamandır ardımı bırakmayan o sorunun yanıtını arıyordum: Ben, bu kente neden gelmiştim? "Neden geldin?" derlerdi; bana sorarlardı: "Bu kente neden geldin?" Bilmezdim; insanları inandıracak, doyuracak bir neden bulamazdım. Sabaha değin pencereden dışardaki yağmuru, gelip giden ambulansları izlemiş, yaşlılık, yalnızlık ve ölüm üzerine düşünmüş, bir türlü yanıtlayamadığım o soruyla uğraşıp durmuştum. Sabah olduğunda, son zamanlarda şurada burada daha sık rastladığımız o zavallılardan biri geldi ve dörtyolda trafik polisliğine soyundu. İyi giyimli biriydi. El kol hareketlerinden belliydi; bir işe yaramanın adamakıllı keyfini yaşıyordu. Onu izlerken vapurlarda para toplayan akıl hastalarını, elindeki kasetçalarla Bahariye'de caddenin bir ucundan ötekine zikzaklar çizerek koşturup duran o genci, kendileriyle yalnızca kendileriyle konuşup duran başka başka insanları ve yalnızlıklarımızın bizi ulaştırabileceği noktayı düşündüm. Sonra çoban köpeği iriliğindeki bir Alaska kurdunun ardından sürüklenerek, onu hep bu saatlerde dolaştırmaya çıkan o orta yaşlı adam da geçti sokaktan. Bu kentin insanları neden böylesine bu hayvanların üzerine düşüyorlardı? Güvensizlik duygularımızın bir sonucu muydu yoksa bu da? Sonra onları biraz anlar gibi oldum. Yoksa bu kent çıldırtabilirdi de insanı! Yoksa bu cehennem kalabalığı içindeki o sonsuz yalnızlık duygusuna nasıl dayanılabilirdi? Sabahla birlikte kendimi sokağa attım. Gittim, alnımı Bahariye'deki Zoo Store'un vitrin camına yapıştırdım!

Sen, yalnızca kumral bir kurguydun başlangıçta. Galata Köprüsü'nün altındaki o rock-kafede bu kez Scorpions'un "Still Loving You"su çalıyordu. Biz, o şaşkın maymun, komik hamster, zararsız doberman, uysal Van, aptal papağan, korkak tavşan biraradaydık. Sense orada bakır dinginliğinde oturuyordun. Yumuşak, kahverengi bir hüzünle bize bakıyordun. Bize dokunuyordun. Bizi fazlasıyla yüreklendiriyordun. Belki de öyle görünüyordun. Orada kumral bir soru işaretiydin. Aslında öylece, bir soru işareti olarak iyiydin.

Ötesini biz ne bilirdik? Bilmek de istemezdik, bundan çekinirdik. Kimdin, neyin nesiydin, kimin fesiydin? Neleri sever, neleri sevmezdin?.. Yoksa, koyu gri-neftî bir denizle sallanıp duran bu köprü altında, düş kırıklığına çıkartılmış bir davetiye miydin?

Bahariye Caddesi'ndeki Zoo Store'un, evcil hayvanlar satan o mağazanın vitrin camına alnımı dayamış, fırdöndülerin içinde dönüp duran hamsterları, akvaryumda çiftleşen altınbaşları, kafeslerdeki muhabbet kuşlarını, kafeslerdeki maymunları, kafeslerdeki terrierleri, pinchurleri; şudaki ve pekinovaları; kafeslerdeki güvercinleri, bülbülleri; kafeslerde hep kafeslerde çırpınıp duran o yüzlerce hayvanı izleyerek ardımı hiç bırakmayan sorunun yanıtını arıyordum: Ben bu kente neden gelmiştim? Yoksa belleğimi mi yitirmiştim; yoksa şu fırdöndülerin içinde, onu döndürüp durdukları için insanları güldüren şaşkın hamsterlardan bir farkım yok muydu? Bir insan, şu fırdöndünün içinde dönmekten başka yapabileceği hiçbir şeyi olmayan şu hamsterlara, şu muhabbet kuşlarına nasıl gülebilirdi? Kafeslerinden "Kurtar! Kurtar!" diye havlayıp duran o küçücük dobermanların gözlerindeki ıslak kederden; başka başka kafeslerdeki o güzelim kuşların martıların çığlıklarına karışan yakarışlarından kim zevk alabilirdi? Sonra ne olduysa birdenbire oldu. Yoksa her şey biriken onca şeyin sonucu muydu? Zoo Store'un vitrin camına yapıştırdığım alnımı birden çektim; geriye doğru bir iki adım atıp güç alarak vitrin camına olanca gücümle bir tekme attım.

Köprü, koyu gri-neftî bir denizle sallanıyordu. Hava serinlemişti. Ortalığı yoğun bir sigara dumanı ve alkol kokusu kaplamıştı. Çevremizi, kendilerini dünyanın merkezi sanan Rambolar, Conanlar, Terminatörler kadar sarsak, gariban martılar; kendi cinslerinden başkasına tahammülü olmayan betalar, gromyler hatta vahşi piranhalar kadar acınası naylon uçurum kuşları da sarmıştı. Rock-kafede bu kez AC/DC'nin "TNT"si çalıyordu. Biz, iyiefendiusluuysalzararsız yaratıkların içindeki kötü hayvanı uyandırıyordu: Sen orada bizi nasıl görüyordun? Bu kentte ne aradığımızı bilmeyişimiz kadar yaman bir soruydu bu. Bize yoksa dost sıcaklığıyla müşfik-sevecen arkadaş tavrıyla mı yaklaşıyordun? Biz, bu düşünceyle çıldırıyorduk. Kendimizi krikkrak gibi yiyiyorduk. Biz, senin arkadaşın, dostun ya da kardeşin filan değildik. Iyiefendiusluuysalzararsız yaratıklar olarak algılanma olasılığı mi? Hayır! Şiddetle itiraz ediyorduk. Biz, senin nezdinde karikatür karelerinin köşelerine iğreti iliştirilmiş sevimli garnitür karga olmak istemiyorduk. Seni yüreğinin derinliklerinden yakalamak istiyor, senin bizi ciddiye almanı bekliyorduk. Bunun için sana neler yapmazdık, bilemezdin! Sen bizim hainee emellerimizin ayrımında olsan yüzümüze bakmazdın.

Attığım tekmeyle Zoo Store'un camı büyük bir şangırtıyla yere indi. Bir bacağım vitrindeydi. Kesilmişti, kanıyordu, ama ne önemi vardı? İçeriye attığım bu ilk adım, yoksa bu kente geliş nedenimi bulma yolunda bir başlangıç mıydı? O hamsterın kafesi yere devrilmiş, fırdöndüsü kırılmıştı işte! Mağazadaki bütün hayvanlar sevinç çığlıkları atıyordu. Köpekler ayaklarını kafeslerinin kenarına dayamış neşeyle havlıyor, şempanzeler ağlıyor, kuşlar özgürlük şarkıları söylüyor(Üsküdar'a gidelim!), papağanlar "Yaşasın! Yaşasın!" diye bağırıyor, akvaryumdaki balıklar büyük baloncuklar çıkartıyordu. Ben, esas oğlan, içerdeydim işte. Bütün kafesleri hızla açmaya koyuldum. Kuşları, kedileri, köpekleri, maymunları, tavşanları, hamsterları; balıklar ve ilk kez o gün yerini değiştiren o küçük timsah dışındaki bütün hayvanları serbest bıraktım. Özgürlüklerine kavuşan hayvanlar bir anda Bahariye'ye yayıldı. Moda'nın sokak köpekleri, sokak kedileri, bu çiğercilerin kedi köpekleriyle kolayca anlaştılar. Gittikçe kalabalıklaştılar. Her şeye saldırdılar. İşe, bir süt kamyonunu yağmalamakla başladılar. Devirdikleri süt şişeleri kırıldı, yerlerde süt göletleri oluştu. Kediler sütleri "spluft spluft" diye içtiler. Köpekler, kasaba gelen bir et kamyonetini; maymunlar bir sucuk sosis minibüsünü talan ettiler. Tavşanlar boş durmadı, sebze arabalarındaki marul ve havuçları yağmaladı. Herkes ne bulursa yedi içti. Sonra ben, Kadıköy'ün kavalcısı, kavalımı çıkardım, onları başıma topladım. "İlk hedefiniz" dedim "Üsküdar değil, Kadıköy İskelesi'ndeki hayvan tutukevleridir, ileri!" Bütün dobermanlar,

Yavuz Yıldırım

YÜZÜM, KENDİ İÇ BİLDİRGEM

bir söz susturur kendini ağzımda vurur bir saat
metruk bir evde uyandırır bir yalnızlığı söyleşirim
yontar bir sözü yanlış söyleminden düzeltir bir marangoz
ellerini. yüzüm, kendi iç bildirgem susturur, son şeklini verir
ölüm. gölgesi gözlerime düşen bir kuğu
vurur öldürür kendini sevgilim sabaha doğru
akar bir hüznü geceden, sokaklardan, caddelerden geçirir
burada, bu enine boyuna dar odalarda aynalara boğdurur
ölümü güzel bulmaya iten bir şeyler düşünür, avunurum

bir söz kaşır bir yarayı, azdırır bütün o aşklar
kendi rüya ülkesinde uyur, uyandırır bir yalnızlığı ağlaşırız.

oysa ah! bilmiyorum neden hayat...
kim bilir, kim bilir
benim olan bu karanlık dakikalar
benden başka kalbim, kaç insanın kendi rüya ülkesidir.

güz. 1991. ankara

maymunlar, Alaskalar, Ankaralar, sokak kedileri, sokak köpekleri (Bu sonuncular yolları tarif ediyorlardı) komutuma uydular, önlerine boynundaki trompetiyle "trram..trrram" diye yürüyüşe tempo vermesi için diktiğim küçük bir ayının arkasına takılıp, Kadıköy İskelesi'ne doğru yola koyuldular. Henüz Amerikan filmlerine kuyruklar başlamamıştı. Fried Chickencıların, Gold Stoneların, Drug Storeların, Levi's ve Benetton mağazalarının önünde kalabalıklar oluşmamıştı. Pazar mıydı? Herkes uyuyor muydu? Ben, hayvanlarla koşuyordum. Onuncusu Aksaray'a, on birincisi Karaköy'e henüz açılmamış olan Mc Donalds'ın Kadıköy şubesinin önü boştu. Ben, hayvanlarla çıldırmış gibi koşuyordum. Disneylandlar, Fame Cityler, Fun Centrelar kapalıydı. Ben, hayvanlarla çıldırmış gibi, üşütmüş gibi koşuyordum. Transandantal Meditasyon, rehabilitasyon, burç merkezleri, Tarot falcıları henüz açılmamıştı. Ben, hayvanlarla, çıldırmış gibi, üşütmüş gibi, delirmiş gibi koşuyordum. Altılı ganyancılar, tombalacılar, totocular, lotocular, piyangocular, alocular ortalıkta yoktu. Biz çıldırmış gibi, üşütmüş gibi, delirmiş gibi, bir şeylerden zehirlenmiş gibi...

Köprüaltı'nın naylon uçurum kuşları, bira fıçılarının üzerine oturtulan bakır sinilerin çevresine doluşmuş, uzun saçlarını öne arkaya doğru atarak müzikle birlikte sallanıyorlardı. Rock-kafenin akşamın erken saatlerinde slow rocktan senfonik rocka uzanan repertuarı giderek metale kaymıştı. Sanki durmaksızın camlar kırılıyor, zincirler şakırdıyor, otomobiller çarpışıyor; tiz ve metalik, aksak ve çığırtkan bütün tonlar birbirine karışıyordu. Sense orada kıpırtısız, tepkisiz bana bakıyordun, ama neden öyle alaycı bakıyordun? Yoksa birileri mi vardı? Birileri, birileri... (Terminatörler, Camokalar, Conanlar...) Tam da o sırada Metalica çalıyordu ve biz o birilerini vuruyorduk: "Kill them all!" Gerçekten vu-

ruyor muyduk: İçimizde hayvan ölüleri... Şimdi ne yapacaktık? Olağan davranmaya mı çalışmalıydık? Biz de müziğin ritmine uyup sallanmalı mıydık? Yoksa zaten sallanacağımız kadar sallanmış mıydık? Şimdi hiçbirşeyyokmuşgibi yapmamalı mıydık, yoksa birşeylervarmışgibi de mi yapmamalıydık? Biz, bu çalan parçayı daha önce dinlemiş miydik? Sallanan köprü, sallanan insanlar; içimizde tırmalayan, kanatan Vanlar, havlayıp duran dobermanlar...

Kadıköy İskelesi'ne ulaşmıştık. Oradaki kübik hayvan tutukevlerini boşalttık. Yüzlerce güvercin havalandı. Bülbüller, bıldırcınlar uçmayı unutmanın sersemliğiyle martılardan yardım istediler. Sonra hep birlikte oradaki boy boy, biçim biçim kafesleri, her tipteki fırdöndüleri hırsla kırdık, parçaladık. Balıkları, denize ama yaşayabilecekleri bir denize bırakmak üzere korumaya alıp, bütün akvaryumları tuzla buz ettik. Uzayan, uzamayan bütün tasmaları, boyunlukları; hayvanları bağlamaya, dizginlemeye, tutmaya yarayan her şeyi biraraya toplayıp yaktık. Ateşinde ısındık. Hayvanlar, ateşin çevresinde her cinsten kedi-köpek mamaları, balık ve kuş yemlerinden oluşan mükellef bir ziyafet çekerlerken ben keyiflice onları izledim. Sonra kavalımı çıkardım, onları başıma topladım. Uzun bir nutuk attım. "Bakın" dedim, "sizi boşuna kurtarmadım. Siz de beni kurtaracaksınız. Birlikte bu kente geliş nedenimizi arayacağız. Sırrı bulanı ödüllendireceğim!" Bir ağızdan "Tamam Koç!" diye bağırdılar. Terrierlerle pinchurler "Aye aye sir!" derken, pekinova Çince bir şeyler hevledi. Ardından iskeledeki teknelere, vapurlara doluştuk. Ben ve büyük kalabalığım Eminönü vapurunu işgal ettik. Ben, Kadıköy'ün kavalcısı Nuh, gemimde iktidarı ele geçirmiştim! Bir cümbüş içinde güle oynaya Eminönü İskelesi'ne çıktık. Mısır Çarşısı'na gidip oradaki hayvan tutukevlerini de boşalttık. Bir grup Unkapanı-Tarlabaşı; bir grup da Karaköy-İstiklâl Caddesi yönünde olmak üzere Taksim'e doğru yürümeye koyulduk. Yolda polis önümüzü kesti. Kimseye bir şey sormadan kalabalığın önündeki iki kişiyi vurdu. Topluluk gözaltında kaybolmamak için Beyoğlu'nun arka sokaklarına dağıldı. Herkes bir yerlere sığındı. Kimileri kahvehanelere, kimileri barlara, kimileri gece kulüplerine doluştu. Biz kendimizi, o şaşkın maymun, komik hamster, zararsız doberman, uysal Van, aptal papağan ve korkak tavşanla, Çiçek Pasajı'nın arka sokağındaki Panayot'ta, İstanbul'da Atatürk'ten kalan o tek meyhanede bulduk.

Köprüaltında saatler ilerlemişti. Ortalık biraz durulmuştu. Turistler ve geçerken öylesine uğrayanlar gitmişti. Biz bize kalmıştık. Bu kez Ricky Blackmoore "Catch The Rainbow"u çalıyor, uzak bir öyküyü anlatıyordu solosunda: ***Bir beton kült. Buz. Beyaz. Turkuaz. Blok. Bloklar. Kristalize kar taneleri.. Kar taneleri.. Düştü.. Düşecek.. Düşüyor. Derken bir yerlerde bir havuz varmış ve çocukluk arkadaşları...*** *İstanbul'a kar yağıyordu sonunda. Naylon uçurum kuşları kardan korkup oraya buraya kaçışmışlardı. Biz, dinmiş oturmuştuk; içimizdeki köpekleri susturmuştuk. İşte sen yine kahverengi, kumral, sıcak; çay kokusunda, susam-tütün dokusunda, bronzdan bakıra bütün tonlarda bize bakıyordun ya!.. Bu, bize yeterdi. Gerçekten yeter miydi? Bu soru, bu kente neden geldiğimizi bilmeyişimiz denli tehlikeliydi.*

Bütün siroz adayları Panayot'taydı. Eski bir plakta, bir kadın Atatürk'e şarkılar söylüyordu: "Devâsı yok! Garip gönlüm günden güne eriyor." Orada herkes kendini haşlanmış patatesle, haşlanmış yumurtayla yiyordu. Ayakta ve tek tip şarap içiliyordu. Atatürk, siyah-beyaz solgun bir fotoğraftan buruk gülümseyerek bize bakıyordu. Birden kendimizi lise günlerinde, Atatürk'ün okulun giriş katındaki resmi karşısında duyumsadık. Kendimizi, öğrenci sesleri, öğretmen sesleri, amir-memur sesleri; şaşkın, arayan, soran, düzenleyen sesler ortasında bulduk. Biz, Panayot'ta Atatürk'ün gözlerine, o kadının içli sesine, o alkoliklere takılmış neyi arıyorduk? Oradakilerin soylu birer yaşamı olmamıştı ama işte soylu bir biçimde azar azar ölüyorlardı. Daha çabuk ölmek için de birbirlerine o tek tip, ucuz şaraptan ısmarlıyorlardı. Bir tür dayanışma mıydı bu? Ama artık çağımızın soylu sayrılığı siroz değildi. İşte

Osman Olmuş

MED CEZİR RUHLARI

-18 yaşından küçükler okuyamaz!-

sular yükselince salarım kendimi denize
sivri, sipsivri dişlerimle: bir köpekbalığıyım işte!
-hem de tüm vahşetiyle-
bütün kötülüklerin ruhu bedenimde: bir çengelli iğne
gibi battıkça tenime; batık gemiler çıkar su yüzüne
-derya kuzuları bunlar-
iliği emilmiş kemikler bile sızlar; dokunur dokunmaz
parçalar! parçalar! parçalar! kopardıkça bir canavar
ağzımda bir anda kaybolur; kollar, bacaklar, kafalar
-çürümüş iskeletleriyle-
canlı canlı yuttuğumda ruhlarıyla kaçarlar bana
göz açıp kapayıncaya; çoğalırlar hiç durmamacasına
-gittikçe uzayan kamçılar: şırak!-
kanın suya temasında; can almaya koşan bin atlı kadar
bir köpekbalığıyım işte! daha suların alçalmasına çok var

17 Temmuz '92. Ankara

Fredy Mercury AIDS'ten ölmemiş miydi? İçimizden o kartpostal şarapçılarına, o kırmızı ölülere, o kurbağa gözlere "Haydi Beyazıt'a, haydi Romen kadınlarına, haydi çağımızın soylu sayrılığına!" diye bağırmak geçiyordu. Onların bağırıp çağırarak, ellerindeki köpeköldüren şişelerini sallayarak, harala gürele Beyazıt'a doğru gidişlerini kuruyor, kendi kendimize gülüyorduk.

*Sonra Panayot'tan ayrıldık ve buraya geldik işte. Galata Köprüsü, koyu gri-neftî bir denize sallanıyor. Dışarda lapa lapa kar mı yağıyor? Ortalıkta keskin iyot kokusuna arkadaş, alkol, balık ve kızarmış patates kokuları... Sen yine oradasın. Bizim bütün bir gece boyunca yaşadığımız iç çatışmadan uzak oturuyorsun. Tam da bizimdüşünmekistediğimizgibi: Kahverengi, kumral, sıcak; bakır olgunluğunda, tütün dokusunda; sarıdan turuncuya, bordodan gül kurusuna değin bütün tonlarda bize bakıyorsun. **Ben** o şaşkın maymun, o komik hemster, o zararsız doberman, o uysal Van, o aptal papağan, o korkak tavşan, o **insanoğlu insan** sana hiçbir şey yapamıyorum. Kapanış hazırlıkları yapan garsonlar, bizi uğurlamak için bir şeyler çalıyorlar. Bu akşam aklımdan geçen bütün şarkılar, ben daha onları düşünür düşünmez çaldı. Ama bak sonunda büyü de bozuldu işte. Sonunda bu kente neden geldiğimi de buldum: Ben bu kente kar yağdırmaya geldim! Bir de senin gözlerine dalıp, bu kumral öyküyü yazmaya...*

Kadıköy

"ŞİİR YAZILDIĞI DÖNEMİN RENK, KOKU VE SESİNİ TAŞIR"

Şükrü Erbaş'la "Kimliksiz Değişim" üzerine söyleşi

M. Mahzun Doğan

Şükrü Erbaş, toplumsal sorunları, acıları olduğu kadar, bireyin yalnızlığını, içsel sıkıntılarını da sorgulayan bir şair. 1980 sonrası yazılan Türk şiirinin bu anlamda önemli isimlerinden birisi. 1984'ten bu yana dört kitabıyla okurun karşısına çıktı. *Küçük Acılar* (1984), *Aykırı Yaşamak* (Küçük Acılar'la birlikte, 1985), *Yolculuk* (1986), *Kimliksiz Değişim* (1992).

Şair, bu dört kitabında da duyarlığın ve duyguların öne çıktığı, usul ve yalın söylemini geliştirerek sürdürdü. Nitekim kendisi de "Şiirimin, yazıldığı dönemin renk, koku, ve sesini taşımasına; daha bir yalın ve duru olmasına özen gösteriyorum" demekte.

Şükrü Erbaş'la "Kimliksiz Değişim" üzerine konuştuk.

Mahzun Doğan: Kimliksiz Değişim, *önceki kitaplarınızdaki şiir çizginizi kalınlaştıran bir kitap olarak göründü. Siz dört kitabınızı yanyana koyduğunuzda* Kimliksiz Değişim*'i nasıl bir yere koyuyorsunuz?*

Şükrü Erbaş: Yaşam sürüp gidiyor, buna bağlı olarak şiir de... Kitaplar, yazılan şiirlerin belli bir dönemi kapsayanlarının bir araya getirildiği belgeler. Her yeni kitap, önceki kitapların devamı, bir anlamda onların tamamlayanı. Bu çerçevede *Kimliksiz Değişim,* yazıldığı dönemin renk, koku ve sesini taşımasına; şiirimin daha bir yalın ve duru olmasına özen göstermeye çalıştığım bir kitap. Önceki kitaplarım karşısında yerini sanırım en iyi şekilde okur değerlendirecektir.

M. D: *"Köylüleri Niçin Öldürme-liyiz"de köylülüğün ve bunun aşılamayışının sorgulanışı; hemen ardından gelen "Kimliksiz Değişim"de de kentlere kıyıdan köşeden ilişmiş fakat kentleşmemiş insanların oluşturduğu ara kültürün sorgulanışı var. Bu konuda şiirsel düzlemin dışında neler söyleyeceksiniz?*

Ş. E: 'Köylüleri Niçin Öldürmeliyiz'le ilgili olarak şu ana kadar, bir endişeyi de içinde taşıyan olumlu tepkiler aldım. Büyük bir bölümü köylü olan ya da köylülükten kurtulamayan bir ülkede halka karşı bir tavır, ideolojik bir yanlışlık gibi algılanabiliyor şiir. Önce şunu söyleyeyim. Köken olarak köylüyüm. Ailem köyde yaşar ve ilişkim sürüyor. Ancak bu durum, onların yaşama biçimi ve düzeylerindeki olumsuzlukları görmemi engellemez. Burada vurgulanmak istenen zihniyet ve tutum olarak köylülük....

Şiirin dışına çıkacak bir şeyler söylemeye gelince... Geniş bir konu. Çok kısa olarak şu söylenebilir. Gelişmiş ve geri kalmış ülkelere bakıldığında, her ikisinin de ardında köylülük olgusu görülecektir. Birisinde bu olgu aşılarak gelişme sağlanmış, birisinde aşılamadığı için geri kalmışlık sürüyor.

Genellemeleri sevmem ama, insanlığa yararlı hiçbir bilimsel-teknolojik buluşun ve gelişmenin ardında köylülüğün olduğunu sanmıyorum. Tek tek ele alındığında elbette iyi olan, iyi şeylere layık olan bu insanların, kendileri için de bir işkence olan bu yaşama biçiminden kurtulmalarını; çağdaş değerlerle donanmalarını istiyorum. Kısaca, köylüyü "köylülük"ten kurtarmak gerektiğine inanıyorum. Bu nasıl yapılır? Bunun yanıtı siyasa, ekonomi ve toplumbilimin alanına girer. Ben sadece şiirin olanaklarıyla konunun üzerine eğilmeye çalıştım.

Kentlerdeki duruma gelince, sanırım durum daha vahim. Kentler birer büyük köy. Bir

Yaşar Günenç

HAYVANAT BAHÇESİ

Kafesinin içinde, çevirip yüzünü duvara,
Görmemek için bakanları,
Kımıltısız duran arslanın
Başına dokundu biri, parmağıyla;
Belliydi şans oyunlarına düşkün olduğu.

Demir kafes ve hendek, ardında kapkara gövdesi filin
Uzaktan bakınca daha da büyük.
Hortumu uzanıp donmuş havada
Bir ayağı kalkmış, öylece kalmış.
Gözlerinde kedinin uysallığı,
Ama nasıl korkunç
bir bakış o kapkara gövdesi!

Çıplak kayalık, kafesinin içi akbabanın.
O da kımıltısız karışmış kayalara.
Ta aşağıda yerde et parçaları
Akbaba kadar çirkin.
Kayalar, akbaba, kansız et parçaları;
Kapalı gökyüzünün renginde hepsi.

Gülen maskelerdir sirkler;
Gizledikleri soğuk yüzler
Hayvanat bahçeleri.

değişim var, ama yoz, kimliksiz, alıntı; maddi temeli olmayan bir değişim. Ne yazık ki, ülkenin henüz bir kentsoylu sınıfı ve kültürü yok! Kendi değerlerini ve yeteneğini küçümseyen, başkalarına hayran ve ezik bir insan tipi türedi. Bilinen ve yaşayan şeyler bunlar. Kitaba adını veren *Kimliksiz Değişim* şiiri, bu yozlaşmanın, tiplemelerle altının çizildiği bir şiir.

M. D: *Bireyin ev (aile) ve iş döngüsüne sıkıştırılmışlığı, yenilgisi diğer şiirlerinizin ana duyarlık alanını oluşturuyor. "Bir Çağrıya Uymak" şiirinizde de evlerden, temelde ise bu döngüden kaçış isteği var...*

Ş. E: Var ama bir yere gidiş yok.. Gidilebilseydi şiirin yazılmasına gerek kalmazdı sanırım. Kaldı ki gidiş kurtuluş mu, "kendini de beraber götürdükten sonra." Bir büyük ikilem.

Ev ve iş... İkisi de umut ve sevgiyle başlayan, başlangıçta insana yeterli gibi görünen, bir süre sonra -bireysel, toplumsal- pek çok nedenle ağır bir yüke dönüşen; kimi gün bunaltan, kimi gün serinleten, iki kurum, iki serüven..

İçinde yaşadığımız bu gerçek, kendi düşlerini doğuruyor. Başka ne söyleyeyim..

ŞİİRE UZAK NE VARDIR Kİ DÜNYADA, ÖLÜM OLSUN

Tuğrul Asi Balkar

Ece ayhan'ın deyişiyle, Dinar bandosunun izci üniformasını giymiş trampetçisi, iki yıl önce sustu.[1]

Varlık dergisinde yapılan bir söyleşiyi: *"Darphane'de kabartma sanatı uygulanır, (para, altın, madalyon); eh, bizim şiirimiz de kabartma bir şiirdir en sonunda. Kabartma olan her şey erotiktir ayrıca."* diye sonlandırmıştı.[2]

İkinci Yeni, toplumcu şiir geleneği dışında, Türk şiirinin **kent**le ikinci kez kesişen ve buluşan şiiridir. Belki bu yüzden, söz ile sözcük arasındaki **alışılagelen** dengenin kırılması, yalnız okur ve eleştirmeni değil, bu şiir yatağını oluşturan şairleri de epeyce zorlamıştır. *Benzemezlik*leri, *uyuşmazlık*ları, *olmazlık*ları ortak paydada çıkarmayı. biçimin olduğu kadar içeriğin de, biçemin de değiştirilmesini ve yönlendirilmesini başarmıştır. İkinci Yeni şairleri, Türk şiirinin yeni dünya serüvencileridir. Bu yeni dünyanın önemli iki *uğrak*ı vardır. Birincisi coğrafya. Ama *usturuplu bir coğrafya:* yaşadıkları dünya. Bir adım bile atmadan, yaşadıkları ve dışında kaldıkları coğrafya parçalarındaki değişimi *-elbette ki toplumsal, ekonomik, kültürel ve politiktir bu değişim-* şiirin eksenini zorlayarak gündeme getirmiştir. İkincisi, tarih. Ama *nirengi bir tarih:* yine yaşadıkları dünya. Türkiye ve dünyanın o dönemde geçirdiği değişim ve bakış açıları silsilesi. Paylaşım, soğuk savaş. Toplumsal baskı ve Amerikanlaşma. Şiirse kendi kabuğuna çekileceğine, bireyin derinliklerine yönelmiştir. Kimilerinin *kaçış* diye adlandırması, şiirin eksenine yöneltilen zoru görmek istememelerinden ve geleneksel şiirin, gelenekselleşen şiirlerin işlevinin yapısal değişimini fark edememelerinden kaynaklanmaktadır. Bir yandan kendi iç dinamiği ile gelişen kapitalizm, diğer yandan dışardan geliştirilmeye çalışılan kapitalizm ve amansız toplumsal baskı. Birey olmayı başarabilen insan-teki'nin, iç ve dış dünyasının irdelenmesi söz konusudur. Kimilerine *anlamsız* gelmesi, o günün o koşulların bireyinin derinliğine ulaşacak bilinç düzeyine erişememeleri ile, yeterince çözümleyecek zamanı ve birikimi oluşturamamış olmalarındandır.

Üvercinka'nın 1958'de uç vermesi, bu nedenle şaşırtıcıdır. Cinsellik yoğunmuş Üvercinka'da. *"Cinselliği bütünüyle bir yana atan bir edebiyatın gerçekçi olamayacağı kanısındayım."*[3] diye yanıtlamıştır, Cemal Süreya.

Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde
Sen çıkardın utancını duvara astın
Ben masamın üstüne koydum kuralları
Her şey işte böyle oldu önce[4]

***

Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu
İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük
Yüzünün bitip yüzünün başladığı yerde
Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra
Sonrası iyilik güzellik.[5]

"Cinsel aşka gelince bunların edebiyatımıza geçişi yenidir. Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'le başlar, ama asıl bizim kuşakta ağırlık kazanır." demesi boşuna değildir, farklı ama ilginç ve yerinde bir saptamadır.[6]

Jandarma daima nesirde kalacaktır
Eşkiyalar silahlarını çapraz astıkça türkülerine

dese bile *Göçebe* şiirler toplamı *Üvercinka*'nın gerisinde yer alır gibidir. O günlerde *Göçebe* için sıcağı sıcağına yapılan bir değerlendirme:

"Cemal Süreya'nın şiiri bir takım imajlara, imajlardan kurulu esprilere dayandırılmış ve dış dünyaya çevrik bir şiir. (...) Fotoğraf, itirazı sevmez zaten. (...) Cemal'in fotoğrafları artistiktir. Bazan da alelade, Rozet gibi göğsüne takmış cesaretini. *Artistik fotoğraflar, genellikle sentetik düşünüşün ürünleri!* Kökleriniz kendi çiçeklerinden ürküyor. *(...) Sentetik düşünceden, hayata yaklaşırken bile öyle kibardır ve mütevazi bir bilgiçliği vardır ki, yaşanılan şey, düşüncelerin ve yorumların altında ezilerek kaybolur. (...) Yaşamın dışa vuran, dışa fışkıran büyük, cesur sesi yerine, birbirine tutturulmuş bir dantel gibi ince, sessiz*

mısralar (Ülke)."[7]

Bir başka değerlendirme:

"Üvercinka'dan sonra Göçebe*'de, özellikle de* Beni Öp Sonra Doğur Beni*'de şiir, daha derin bir anlam yükü kazanır. Dikildiği toprakta bir kez daha yaşama gücünü kazanınca kökünü daha derinlere salan bir ağaç gibi yeşerir, dal budak verir. İlk şiirlerindeki espri gücü, şaşırtıcılık, incelik yitmeden yaşamın, toplumun, tarihin, toprağın doğurgan alanlarına yayılır.*

Bunun doğal sonucu olarak öyküye yüz vermeyen bir şiirdir onun şiiri. Yine de, sözsüz bir müzik gibi sayısız öykü anlatır. Okuyana. Okumasını bilene."[6]

Yargılar ve vargılar tartışmaya açıktır kuşkusuz. *Göçebe* şiiri ile *Kars* şiiri beni her okuduğumda etkilemeyi sürdürecekler, bunu biliyorum. Benim için, yaşanılana karşılık gelen, şiirleridir Cemal Süreya'nın. Açıklayıcı olmaktan çok betimleyici yanları, yanılmazlıklara yüz vermeyişleri her okuyuşumda ürperteceklerdir içimi. *A be şaşkın Kars'a* yazılmış gibidirler yıllar öncesinden.

KARS
Öyle güzel ki ölürüm artık
Beyaz uykusuz uzakta
Kars çocukların da Kars'ı
Ölüleri yağan karda
Donmuş gözlerimin arası
Sen küçüğüm sımsıcak
Ne derler ona-bu kızakta
Boyuna türküler yakıyorsun ya
Sanki her türküden sonra
Hohlasan gök buğulanacak

Anla ki her durakta
Yok sınırları aşkın
O iyi yüzlü Tanrı
Beklesin dursun bizi
Kurduğumuz rahat tuzakta

Nasıl olsa yine bir gün
Döneriz bu yollardan geri
Senin bir elinde bir mendil
Öbüründe kuş sesleri[9]

Beni Öp Sonra Doğur Beni'ye damgasını vuran *tepeden tırnağa* İstanbul'dur. Ne *Mardin* ne *Ortadoğu* şiirlerindeki *yöresel* esintiler, şiirsele İstanbul'dan bakmanın güzelliğini gizleyemezler. *Yunus Ki Sütdişleriyle Türkçenin...* isimli şiiri, bir borç ödeme şiiridir. Şiirselin beslendiği kaynaklara yumuşak dokunuşlarla yapılan incelikli vuruşlar ve ulaşılan dil duyarlığına merhaba demektir. *Uçurumda Açan, Taşıran Damla* bölümü dışında, erotik şiirin yine en güzel örneklerine kavuşturur. Duyumsamanın derinliği ile cinselliğin gözlenişi sözcüklere gizemli bir oyun oynatır. İmgeler örüldüğü şiirin esintileriyle esrikliğe götürür. Düşgücü sarsar. Sarstıkça varılabilirliğin erişilmezliği şaşırtır. Kösnül payandanın çekiciliği insansal bir durum için usulca suskunlaştırır. Sanki *küçük bir ölüm* durumudur yaşatılan. Erotikanın yazgısıdır: her son yeni bir başlangıcın anasıdır. küçük burjuvaca ve insanca. *Sıcak Nal* ve *Güz Bitiği* yeniden ve yeniden divan şiiri ile halk şiirinin esnek bir gergefte işlenmesi izlenimi uyandırmaktadır. Cemal Süreya duyarlılığı ve dokunaklığı ile ustalığı yine vardır, ama coşku, belki de olgunluğun getirdiği ağırbaşlılıkla geri planda kalmıştır.

Ölüm'e *üstü kalsın* diyebilen bir erdeme: *"Şiire uzak ne vardır ki dünyada, ölüm olsun"*dan başka ne eklenebilir ki. Belki, bu bile fazla...

NOTLAR:

1. Nilgün Marmara'nın intiharı üzerine, Ece Ayhan'ın Güneş gazetesinde kaleme aldığı 'Umutsuzlar Merdiveni' ya da 'Yeni Marjinaller' isimli yazıdın.
2. Behzat Ay'la gerçekleştirilen söyleşi: Varlık, 1976 Ağustos
3. Behzat Ay'la gerçekleştirilen söyleşi: Varlık, 1976 Ağustos
4. Önceleyin, *Üvercinka*, Sevda Sözleri, Can Yayınları, 1984, s.9.
5. Aşk, *Üvercinka*, Sevda Sözleri, Can Yayınları, 1984, s.13.
6. Behzat Ay'la gerçekleştirilen söyleşi: Varlık, 1976 Ağustos
7. Yayın Dünyası, Muzaffer Erdost, Dost dergisi, Mayıs 1965.
8. Firesiz Bir Şiir, Mehmet H. Doğan, Şiirin Yalnızlığı, Broy Yayınları, Nisan 1986
9. Kars, *Göçebe*, Sevda Sözleri, Can Yayınları, 1984, s.59.

OKUYUCUYA HİÇBİR ŞEY SÖYLEMEYEN ÖYKÜ

Gökhan Tok

Kahramanımız genç bir yazar adayıdır. Yorgun argın evine gelir. Koltuğunun altındaki dosyayı gelişigüzel bir kenara atar. Bütün gün dergileri dolaşmış, dosyanın içindeki öykülerini yayımlatmaya uğraşmıştır. Yüzünün asık olmasından bunu başaramadığını anlarız. Pijamalarını giyer ve hemen yatar. Biraz sonra derin bir uykuya dalmış, rüya görmeye başlamıştır.

Rüya Sahnesi: Bir mahkeme kurulmuştur. Genç yazar sanık sandalyesinde oturmaktadır. Salondaki kalabalık ona bakarak aralarında fısıldaşır ve kötü bir şeye bakıyorlarmış gibi yüzlerini buruştururlar. Yargıç mahkeme salonundan içeri girer. Salondakilerin hepsi ayağa kalkar. Yargıcın yüzü tanınmış bir "toplumcu gerçekçi"* yazara çok benzemektedir. Yerine oturur. Önündeki dosyayı açar, okurmuş gibi yaptıktan sonra kahramanımıza döner.

Yargıç: Hakkınızda hiç gerçekçi yazılar yazmadığınız yolunda bir şikâyet var. Konuşun ne söyleyeceksiniz?

Genç Yazar: Efendim, ben...

Yargıç: Tamam. Yaz kızım (burada, kürsünün altında oturan daktilo yazan kıza dönerek) sanığın sorulan soruyu yanıtsız bırakması üzerine suçu kabul ettiğine kanaat edildi. Emin olmak için tanıkların dinlenmesine karar verildi. (Mübaşire dönerek) Birinci tanığı çağırın.

Birinci tanık gelir. Bu, genç yazarın öykülerini götürdüğü dergilerden birinin yayın yönetmenidir.

Yargıç: Yalnızca gerçeği, toplumcu-gerçeği söyleyeceğinize yemin eder misiniz?

Birinci Tanık: Ederim efendim.

Yargıç: Anlatın lütfen.

Birinci Tanık: Bu genç adam bir gün benim dergime geldi. Elinde ise, söylemeye utanıyorum ama iğrenç derecede sürrealist öyküler vardı.

Salondan yuh sesleri ve küfürle karışık homurdanmalar yükselir.

Savcı: (Ayağa fırlayarak) Sanığın idamını talep ediyorum sayın yargıç!

Yargıç: Aklımda efendim. Şimdi yerinize oturun lütfen. (Tekrar tanığa döner) Öykülerin sürrealist olduğunu nereden anladınız? Yoksa onları okudunuz mu?

Birinci Tanık: (Telaşla) Hayır hayır... tabii ki okumadım. Sadece şöyle bir göz gezdirdim o kadar. Bu bile öykünün kahramanının pembe bir fil olduğunu anlamama yetti. Ayrıca yemekte kahramanların dört köşeli karpuz, üçgen elma gibi şeyler yediğinden bahsediliyordu.

Seyirciler arasından bir kadın fırlar, genç yazarın suratına tükürür. Jandarmalar onu güçlükle yatıştırır.

Yargıç: (Mübaşire dönerek) İkinci tanığı getirin.

Bu arada mahkeme salonundan içi ördek kafalı timsahlarla dolu olan bir tren geçer. Buna salondakilerden hiçbiri şaşırmış görünmemektedir. Ne de olsa bu bir rüyadır ve rüyalarda mantık aranmaz. Yalnızca yargıç tarafından zapta geçirilir. Öyle ya, bu rüyayı da genç yazar görmektedir.

İkinci tanık gelir.

Yargıç: Yalnızca gerçekçiliği savunacağınıza yemin eder misiniz?

İkinci Tanık: Ederim.

Yargıç: Kendinizi tanıtın.

İkinci Tanık: Efendim, tanınmış bir yazarım. Bu genç kendi öykülerini bana getirdi. Ben de okudum.

Yargıç: Okudunuz demek. Peki fikriniz?

İkinci Tanık: Hepsi son derece bayağı, felsefi derinlikten yoksun yazılardı. Hepsinde de fantastik öğeler vardı ve hiçbiri okuyucuya ders vermeye yönelik

Vecihi Sarısözen

BİR BAŞINA

Diğeri bırakabilmektir kendini aşk
iki düşmek için sonunda;
ayrılık ayrıntıdökümüdür: aynı sokaktan
girmek her kente ve sürekli bir çıkmak.
Zorlamasıdır çocukluğun
değişen mekanın çehresini, yaşlılık.

Ne çok erkeği yüklemişim ki kanına:
tarihimsin. Bu su kentinde, yalnızca
omurga kirişlerine dayayıp kulağımı,
derinleri dinleyerek uyuyabildim.

Dalyan, 11.7.1991

değildi.

Yargıç genç yazara döner.

Yargıç: Tanıkları dinledin. Suçlu olduğun gün gibi âşikâr. Söyleyeceğin bir şey var mı?

Genç Yazar: Ben suçsuzum!

Salonda bulunan genç yazarın sempatizanları ayağa fırlarlar. Ellerinde pankartlar vardır.

Sempatizanlar: Kahrolsun baskıcı edebi gelenek! Yaşasın serbest imgelem! Sürrealistler ölmez! Edebiyatta yeniliklerimiz devam edecek!

Sempatizanlar, salondakiler ve jandarmalar tarafından zorla susturulur.

Yargıç: Gereği düşünüldü.

Genç yazarın avukatı atılır.

Avukat: Bir dakika sayın yargıç!

Yargıç: Kararı okuyorum. İtirazlarınızı karardan sonra yapın.

Avukat: Kararınızı vermeden önce bilmeniz gereken bir şey var efendim. Müvekkilim on yaşındayken "Kedimi Severim" adında toplumcu-gerçekçiliğe uyan bir kompozisyon ödevi yazmıştır.

Yargıç: Pekala, oturabilirsiniz. Yaz kızım, gereği düşünüldü. Tanıkların dinlenmesi sonucu bu genç adamın geleneğe uymayan yazılar yazdığı anlaşılmıştır. Bunun sonucu olarak mahkememiz onu ömür boyu hapse mahkûm ettiyse de, on yaşında geleneğe uygun bir yazı yazdığı için cezası bundan böyle toplumcu-gerçekçi öyküler yazmaya mecbur edilmek olarak değiştirilmiştir. Ayrıca şu anda içinde bulunduğumuz öykünün yazarının da tarzı mahkememizin gözünden kaçmamış, o da yirmi yıl on ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Bundan başka genç yazarın şu anda görmekte olduğu rüyadan uyanıp "Oh, meğer rüyaymış. Hepsi geçti artık." deme hakkı elinden alınmış ve verilen cezanın hem uyur, hem uyanıkken geçerli olmasına karar verilmiştir.

Genç yazar kan ter içinde uyanır. Gördüklerinin rüya olduğunu anlar. Tam derin bir oh çekecekken yargıcın son sözleri aklına gelir. Kararı temyiz ettirmek için yeniden uyumaya karar verir. Fakat bu kez rüyasında kendini Amazon ormanlarında yaşayan bir papağan olarak görür. Yargıç ise koca göbekli bir kabile şefi kılığındadır. Kahramanımız yargıcın üstünden geçerken özenle pislemeyi ihmal etmez.

*İsteyen "toplumcu gerçekçilik" yerine "modernist", "postmodernist" vb. edebiyat iktidarını elinde tutan "gelenekçi-tutucu" anlayışlarla ilgili terimler koyabilir.

METİN ALTIOK'UN ŞİİRİNDEKİ AYKIRI BİREY

Adnan Satıcı

Elias Canetti, Hermann Broch üzerine yazdığı bir denemesinde yazarın üstlenmesi gereken sorumluluklar arasında **çağına karşı çıkmayı** öne çıkarır: "yalnızca şu ya da bu olguya değil, çağının tümüne, çağına ilişkin olarak **yalnızca kendisinin edindiği kapsamlı bir bütün oluşturan görünüme** (Altını ben çizdim. A.S), çağının özgül kokusuna, yüzüne, yasasına karşı çıkmalıdır. "(1) der. Bu sözlerin alışılmış 'çağının tanığı yazar' nitelemesinden öte bir anlam içerdiğini söylemek bile gereksiz. Çağa tanıklık etmek, yazarlık uğraşının doğal niteliğidir. Yazdığınız anda ister istemez bir tanıklık konumu edinirsiniz. Oysa, **çağa karşı çıkmak** yazarın boyun eğmek hakkına sahip olmadığını anlaması, tanıklık ettiği dünyanın varlığına yönelik edimlerine her alanda hayır diyebilmesi ve bu dünyanın uzlaşma karşılığında kendisine sunduğu en görkemli nimetlere bile sırt çevirmesi anlamına gelir.

Canetti, anlık bir uzlaşmayı bile, yazarlık misyonuna ihanet; gerçek yazar olmak önündeki en önemli engel olarak görür. Yazar ile **çağ** arasındaki uzlaşma, her zaman açıkça görülemeyebilir. Modern çağ bu konuda, yapmacıklı hakseverliğin henüz sahneye konmadığı çağlara göre daha ustadır. Yazarın **uzlaşmazlığına** sözde bir dokunulmazlık kazandırarak, görünürde aykırılığa elveren tarihsel bir olgunluğa ulaştığını kanıtlamaya çalışır. Yazarın toplumsal dolaşım kanallarından çekilme olarak beliren aykırılığını alkışlar, hatta kutsar. Çünkü bu aykırılık alabildiğine izole edilmiş bir **karşı koymadır.** Toplumsal karşı koymaya dönüşmedikçe zararsızdır.

Sınırları **çağ** tarafından belirlenmiş bir **aykırılık**, aslında bir uzlaşma; Canetti'nin deyimiyle yazarın kendi gerçeğine ihanetidir.

Aykırılık, yazarın dünyadaki kendine özgü duruşunu, ses tonundaki özge tınıyı, onu başkalarından ayıran renk faklılığını göstermekle kalmaz; yazarın içinin derinliğindeki büyük aynaya yansıyan doğal ve toplumsal görünümler üzerindeki **dönüştürücü** gücüne de kaynaklık eder. Yazarın çağına dönük sorgulayıcı-dönüştürücü tavrından yalıtılması uğruna, kendisine sunulan tanrısal **biriciklik** kisvesini çağı değiştirmeye yönelik toplumsal örgütlenmelere karşı geliştirilmiş varoluşunu çağ'a onaylatan, karşılığında etkisizleştirilmiş bir yazar benzemezliği alan bu **yapay aykırılık** gerçek yazarın özlediği bir şey olamaz.

Aykırı yazarın yapıtındaki temel işlev, çağ'ın yabancılaştırıcı etkisine karşı 'kendi' olmak olanağının her halükârda varolduğunu duyumsatarak, bu olanağı savunmak; sanatın kendi kurallarına göre biçimlendirilmiş geleceğe değgin yaşanılır bir dünya öngörüsüyle çağ'a karşı koymaktır. Örnekle; bilimsellik kılığına bürünmüş dogmatizmin yarattığı **makinalaşmış çağ canavarına** karşı Voznesenski'nin etten ve kemikten bir varlık olduğunu duyurmaya çalışan çığlığında da, Gullien'in çağcıl sömürgecilik karşısında kendisinin ve halkının insan olma onurunu ayakta tutmak çabasında da hep **aynı** işlev vardır.

Aykırılık adına Voznesenski'yi kutsamak, Gullien'i politik kimliği nedeniyle kargışlamak... Bu gülünç çelişkiye son verilmeli. Nazım'ın politik tavrının şiirini zedeleyici rolüne dikkat çekenler, Yahya Kemal'in **Osmanlı düşüyle** kendinden geçmiş şiirindeki siyasal ve tarihsel tezleri görmezlikten gelemezler. Ahmed Haşim'in **ölüm, toplumsal sağırlık,** duyarlığı üzerindeki ehlileştirme amaçlı saldırgan **etik kurallar** gibi kısırlaştırıcı ve tüketici edimler önünde verdiği içten savaşımı 'politik olmayan aykırılık' biçiminde nitelemek ne kadar doğrudur? (Faşizan çevrelerin Ahmed Haşim şiirini 'milliyetçi ruhtan yoksun, ahlaki düşkünlük ürünü' olarak görmelerini yalnızca **cehaletle** açıklamak yeterli olur mu?)

Kim ne derse desin, dünya yönetilen bir yer oldukça yazarın aykırılığı politik bir içerik taşıyacaktır. Sanatçıyı **apolitik bir varlık** olarak tanımlayanlar, sanatın siyasaya yaklaştığı her noktada olması gereken niteliklerini yitirdiğini düşünenler, daha ileri giderek sanata işlev yüklenemeyeceğini savlayanlar, düşüncelerine kanıt olarak kaba bir söylemle geliştirilmiş, yaratıcılıktan uzak, kötü örnekleri göstermekle haklılık kazanmaya çalışıyorlar. Hangi kötü örnek, yazarın karşı koymak zorunda olduğu bu çağın çarpıklıklarını görmezden

gelmemizi sağlayacak kadar önemli olabilir?...

* * *

Metin Altıok'un sekizinci şiir kitabı "Alaturka Şiirler"i(2) okuyunca, günümüz şiirindeki çarpık aykırılık kavrayışını anımsamaktan alıkoyamadımı kendimi. Çünkü son yıllarda sevindirici bir ilginin odağı olan Metin Altıok şiirindeki birey oluşumu, bizlere hayli anlamlı bir aykırılık modeli sunuyor: Çağ karşısında yalnızca çürüme etkisinden uzak duracak ölçüde **geri çekilen**; bunun dışında çağ'la süreğen savaşımında hep ileri mevzide olan bir direnişin aykırılığı...

Bu sözler, Altıok şiirindeki bireysel varoluş çabasını yeterince özümsememiş olanlarca yadırganabilir. Doğrusu da, bu şiirin öznesi kendi ben'inin yaralardan oluşmuş kabuğunun sınırları içine çekilmiş dünyaya bu sınırların penceresinden bakan bir birey izlenimiyle okuru karşılıyor. Ancak bu bir ilk izlenimdir. Dikkatle bakılırsa, bu şiirin öznesinin dur durak bilmeyen bir çabayla, ben'inin sınırlayıcı kabuğundan dünyaya; yaşamın gündelik denebilecek coşkusuna, insana; insanın içsel evrenindeki sıcak kıpırtıya ve nesnelerin zengin dünyasının dilsiz güzellikleriyle özdeşleşmeye doğru sürekli bir hareketlilik içinde olduğu görülür.

Aykırılığını bir ayrıcalık olarak, görmez; tam tersine onu dünyadan uzak tutan nitelikleri üzerinde sorgulamalara girişir. Yeri gelir, aykırılığını horlar. Başkalarınca önemli görülüp alkışlanmasını "alıştım"(3) sözcüğüne yüklediği gizli bir horgörü; Altıok'a yakışır bir incelikle reddeder. Sevdasının "burgaçlanan yarası"nı patetik bir kişiliğin **saygıya değer** işareti olarak görenlere verdiği yanıtta da aykırılığını önemsemeyen bir duyarlığın oldukça anlaşılır ironisi vardır:

"Benim sevdamın
Burgaçlanan yarası,
Bir yetim güzle
Öksüz kış arası;
Güldürür ancak
Bir piçi olsa olsa."(4)

Görüldüğü gibi M.Altıok'un şiirinde kendini gerçekleştiren birey, aykırılığını saltık bir ağırlığa dönüştürmek bir yana, içi kan ağlayan bir ironiyle alabildiğine önemsizleştirir. Bu aykırılık, son günlerde şiirimizde çokça görülen iyi kurgulanmış yapay farklılaşma girişimleriyle küçük de olsa bir benzerlik taşımaz. En belirgin yanı içtenliğidir. Damarlarındaki akışın uğultusu duyulabilir bu aykırılıkta. Çağına karşı olmakla yetinmez, insan doğasının elverdiği en uzak noktadan özbenine yönelik eleştirel bakışlar fırlatır. Çünkü bireysel varoluşunun 'çağ' denilen "kara düzen"den yalıtılmış bir düzeyde gerçekleşemeyeceğini iyi bilmektedir:

"Her şey ne kadar
Kendisidir düşünün
Hızla kokuşurken dünya."(5)

Çağın, varoluşunu biçimleyen bir etkiler bütünü olduğunun farkındadır yani. Aykırılığını tanrısal bir saltıklık olarak yüceltmeye kalkıştığı anda, kendisine bu eşsiz konumu sağlayan çağla da barışmak zorunda kalacaktır.

"Çağdır bir kara yılan
Akar süt güğümü sevdama"(6)

Bu yaklaşım, kimilerince olası bir **tükenişe** doğru atılmış bir adım olarak nitelelenebilir. Öyle ya, çağa karşı koymak, şairin katıksız özgüveniyle olanaklıdır(!) Bu tez, şairi yalvaçlık misyonuyla yükümlendirmeyi de çağrıştırıyor. Çok bilinen örneği anımsayalım: Nietzsche'nin yoksaydığı tanrısal gücün yerine kendi doğrularını yücelterek geçirmesinin -bilinçli bir saptırma sonucu olsa bile- tarihin en kıyıcı **toplumsal nevroz**una esin kaynağı olduğu unutulmamalıdır. Aykırılığın bile, bir gün körü körüne bağlanılan bir töreye dönüşebileceği olasılığı gözden ırak tutulmamalıdır. Üstelik şairin aykırı olmak yazgısı, yalvaçlık misyonuyla karıştığı oranda sıradanlaşabilir de...

Metin Altıok, çağına başkaldırırken, hiçbir biçimde bir yalvaç edâsı takınmaz. Dahası, dikkatle bakılmadığı sürece bu şiirde kendini ifade eden bireyin susup, yazgıya boyun eğdiği gibi yanlış bir kanıya kapılınabilinir. Çünkü şair, ölçüsünü iyi ayarladığı bir alçakgönüllülükle, başkaldırısını bir dizi soruya dönüştürmüştür:

"Mumlar neden eriyip sönerler de
Tersine doğru yanmazlar
Uzayarak yeniden.
Ve insan doğmak ister mi
Bir daha ölmek için? "(KÜÇÜK TRAGEDYALAR, Sayfa 39),
"Söyleyin bana
Gözünüzü kırpmadan
Sizce dönek midir zaman?"(İPEK VE KILABTAN, Sayfa 10),
"Eskiden nasıl ölünür
Bunu bilmiyorum henüz" (İPEK VE KILABTAN, Sayfa 30),
"Sanki sana değil de
Yüreğinden sorulan
Olabildiğince arsız
Ve aç bir sorudur

Leylâklar açtığında
Kaçı kaç geçiyordur" (ALATURKA ŞİİRLER, Sayfa 37).

Ve her sorusunun kapsamlı bir yanıt olduğu ilk bakışta seçilebiliyor. Bilgelik ve çocuksu merak içiçedir. Bu da Altıok'un şiirini, o, şiirle bir türlü barışmayan kendini beğenmişlik sevimsizliğinden kurtardığı gibi, şairin ayrılığını mutlaklaşmak tehlikesinden de koruyor.

Kimi kez de,

"Sorular sordum
Sormamam gereken" (8)

diyerek, sorularının bile gerekirliği hakkında kuşkular taşıdığını duyumsatır. Bu durum, bu şiirdeki bireyin **kendi oluşu**nun baştan sona sorgulanmasından başka bir şey değildir. Çıkmazlarını sorularla ifade ederek aykırılığını daha bir belirginleştirdiği endişesini taşır. Sorulmaması gereken sorularla ve bu soruların çağrıştırdığı yanıtlarla çağa egemen suskunluğu bozmuştur. Henüz aklın ve bilimin toplum yaşamını biçimlendirmediği çağlarda soru soran kişiye yönelen kuşku dolu bakışların ağırlığı altında ezilen **aykırı bireyin** durumuna düşmekten ürken bir psikolojik uyarımla sorularını geri almaya çalışır.

Metin Altıok şiirinde gerçekleşen bireyin belirgin yanlarından biri de kendine karşı yoğun bir **acıma duygusu** içinde olmasıdır. Bu duygusunu hiçbir zaman gizleme gereği duymaz. Güçlü görünmek kaygısıyla, yapmacıklı bir kendini beğenmişliği yeğlemez. **Kendine acıma** duygusu, sanıldığı gibi, bireyin kendini aşağılamasının ilk aşaması değildir. Tersine bir **aşkınlık** durumudur. Devletin varlık nedenini şu ya da bu biçimde örgütlü bir kaba güç olmaktan aldığı, toplumsal ilişkilerin bu kaba güce dayalı bir zorbalıkla düzenleniği ya da bireyin varoluşunu alabildiğine romantik bir yiğitlik imajına dayandırdığı zamanlarda, **kendine acıma** duygusunun hoşgörüyle karşılanması anlaşılır bir şeydir.(Salt bu yüzden olsa gerek, günümüz şiirine temelsiz bir özgüven duygusu damgasını vuruyor. Bütün toplumsal alt üst oluşlara karşın -nasıl oluyorsa- dimdik ayakta, en küçük bir yara bile almamış, hiç yanılmamış, **onurlu** ve güçlü şiir özneleri, hep bu horgörünün hışmına uğramamak korkusuyla inşa edilip duruluyor. **Mitos** katındaki bu olağanüstü (!) şiir öznelerinin günümüz insanına ne anlatabileceği üzerinde bir daha düşünülmelidir. (9)

Metin Altıok'un şiirindeki birey ise, bu horgörüden etkilenmemişe benziyor. Gerektiğinde kişinin kendisiyle alay edebilmesi nasıl bir aydın erdemiyse, **kendine acıma** da böylesine bir aydın tavrı olarak değerlendirilmelidir diye düşünüyor.**Aşkınlık** durumu dediğimiz şey budur.

Metin Altıok'taki **kendine acıma** duygusunun **kendini aşağılama** ile hiçbir ilintisi yoktur. Zaten bu iki duygu arasındaki fark, en dikkatsiz gözlerden bile kaçmayacak büyüklüktedir. Onunkisi büyük ölçüde haksızlığa ve ihanete uğramış bir bireyin **yalnızlıkla** örülü bir dünyaya itilmişliğinden kaynaklanan bir duygudur. Yalnızlığın beslediği bu **acıma duygusu**, çağın bu bireyde açtığı yaraları deşifre etme; dolayısıyla çağı sorgulama gibi önemli bir işlevi de üstleniyor. Kaldı ki, yalnızlığı o seçmemiştir. **Yalnızlık**, varoluşunun doğal bir sonucudur demek daha doğru olur. Yaşamın gürül gürül akışına dışardan ve tiksinerek değil, o akışın dışında kalma nedenlerini sorgulayarak bakıyor:

"Ben batık bir geminin
Metruk deniz feneriyim
Gömüldüğünü gördüm
Denize bir serenin
Çırpınışını yırtık yelkenlerin
Gördüm derin iç çekişlerini
Kendini bir çorap gibi
Tersine çevirenlerin" (10)

Terkedilmiş 'deniz feneri', M. Altıok'un şiirindeki bireyin üç ayrı durumunu imliyor: Yalnızlık, gerçeğe ışık tutmak, tanıklık..."Metruk" sözcüğünden çıkarsanan yalnızlığın **seçilmiş** bir yalnızlığı ifade etmediği ortadadır. Terkedilmişlik, bu bireyin sık sık anımsattığı bir **acı** olarak karşımıza çıkar. Yalnızlığın acıya dönüşmesi, bireyin dünyaya karışma isteğinin dolaylı ifadesidir. "Deniz feneri"nin yaşanan sürece **tanıklığı**, giderek yalnızlığını biçimleyen birikime dönüşüyor.Toplumsal sarsıntılar sırasında "kendini bir çorap gibi tersine çevirenler", **yabancılaşma** gelgitinin bu bireyin kıyılarından alıp götürdükleri olarak düşünülebilir. Bütün bu çözümlemelerden sonra, bu bireyin yalnızlık karşısında **edilgen** olduğunu söylemek yanlış olmaz. Yalnızlığı o değil, yalnızlık onu seçmiştir. Dünyanın değişim sürecinin bu bireyin beklentisine uygun bir yön izlememesi, bu doğal sonucu doğurmuştur. Bunun dışındaki, insan doğasının **dışa kapalı yanını** ise bir 'kusur' olarak görür:

"Kusurlu dünyamızda
Yer yoktur kusursuzluğa.

Demir pas tutar,
Gümüş kararır
Kurtlanır kar bile.
Alev is yapar
Ve insan içinde
Bir kafesle yaşar."(11)

Buraya kadar, Metin Altıok'un şiirindeki bireyin **kendine acıma** duygusunun **yalnızlıkla** ilintili olduğunu göstermeye çalıştık. Daha anlaşılır olsun diye, bu iki duygunun içiçe geçtiği dizelerdeki imgelem yapısına da göz atmakta yarar var:

"Beni hoyrat bir makasla
Eski bir fotoğraftan oydular"(KÜÇÜK TRAGEDYALAR, Sayfa 9),
"Ben eski bir çakalım
kovuldum taşlandım bunca sene"
(KÜÇÜK TRAGEDYALAR, Sayfa13),
"Bir garip sürüngenim dünyada"
(KÜÇÜK TRAGEDYALAR, Sayfa 45
"Yoksul yüreğim
En kuytu kahvem" (İPEK VE KILABTAN,Sayfa21),
"Kumaşa uyumsuz yama"(İPEK VE KILABTAN Sayfa 32),
"Tozlu merdivenlerimden
Kendimi içten içe
Bir çıkar bir inerim" (İPEK VE KILABTAN, Sayfa 43),
"Artık benim onurum
Eğri pervazında
Ahşap bir kapı gibi
Gıcırdayıp duracak"(ALATURKA ŞİİRLER, Sayfa 12),
"Bu benim bezginliğim
Bak duvarın sıvasında;
Pul pul olmuş dökülür,
Dökülür durur hâlâ."(ALATURKA ŞİİRLER, Sayfa 17)

Şairin üç ayrı kitabından rasgele seçilmiş bu dizelerde göze ilk çarpan yalnızlık ve kendine acıma duygularının gündelik yaşamımızda basılıp geçilen, önemsenmeyen, dışlanan, silik ve belirsiz nesneler yardımıyla imgeselleştirildiğidir. 'Kuytu kahve', 'yama', 'tozlu merdivenler' , 'eski bir fotoğraf', 'çakal', 'sürüngen', 'eğri pervazda gıcırdayıp duran ahşap kapı', 'sıvası pul pul dökülen duvar' (vb.) gibi imgeler, bu şiirdeki bireyin trajik konumuna tanıklık ederek, okurun bu konumu nesnel düzeyde algılamasını da kolaylaştırıyor.

Bu dizelerde intiharın tek kurtuluş yolu olarak öne sürülmediği açıktır. Bütün olurların olmazlara dönüştüğü an için hazır tutulan bir seçenektir. Çekmecede kilitli anahtar (intihar), 'başka bir anahtar'la eni konu uzaklaştırılıyor. Bu, birey ile intihar arasındaki mesafeyi ifade ediyor. Çift anahtar imgesi, bireyin intihar duygusu üzerindeki insiyatifini imliyor. İntihar duygusu, deyim yerindeyese ehlileştiriliyor. Sonuç olarak; intihar duygusu, bireyin tükendiği noktada ortaya çıkan bir çare değil, aldığı her soluğun bu bireyi tüketen saldırısına karşı savunma güdüsü olarak geliştiriliyor.

"Köstekli şiiri ikide bir
Cebinden çıkarıp bakan
Şair ne oldu sana?
Kaç dikiş atıldı
Bileğindeki çentiklere?
Örselenmiş onurunla
Şimdi nerdesin?"(13)

Yukardaki dizelerden bu şiirdeki bireyin intiharı denediği açıkça anlaşılıyor. Telaşlı bir yolcu gibi durmadan zamanı kontrol eder. Ölümü sabırsızlıkla bekleyen adamın huysuzluğuyla bileğindeki intihar izlerini anımsar. Girişiminden hoşnut olmadığı da bellidir. Geriye "örselenmiş" bir "onur" kalmıştır. Dahası, kendisinin sınırlarını belirleyebildiği bir dünyada yaşamanın ölmekten daha fazla güçlülük gerektirdiği sonucuna ulaşır:

"Bir kaçıştır bu;
Çünkü en az ölüm
Kadar korkar insan
Yaşamaktan" (14)

Okurun M.Altıok'un şiirindeki bireyin intihar duygusu karşısında şaşkınlığa kapılmaması, bu duygunun oldukça anlaşılır psişik bir sürecin sonucu olmasına bağlanabilir. 'Bu da nereden çıktı?' sorusuyla ifade edilebilecek yadırgatıcı bir duygu değildir. Yaşadığı aykırılık atmosferine inandırıcılık kazandırmak düşüncesiyle oluşturulmuş plastik bir fon hiç değildir. 'Başka ne yapabilirdi ki!...' denebilecek doğal bir oluşumdur. Buna karşın, bu şiirde intihar hiçbir biçimde idealize edilmez. Toplumsal sorumluluk bilinciyle denetlenmeye çalışılır:

"Ölümü kullanamazdım
Bir yerlerde
Bilmediğim birilerine
Belki ayıp olurdu" (15)

Burada sözü edilen toplumsal sorumluluk bilinci elbette bireyin kendine atfettiği mesihlik rolüne yaslanıyor. Her gerçek sanatçının niyetinde insan olmaktan kaynaklanan; sıradan insanın kolayca ulaşabildiği yaşama rahatlığına, tinsel doygunluğa ve küçük mutluluk-

lara ulaşmak güdüsü ile her türlü mutluluğu elinin tersiyle itecek kadar güçlü yaratma isteği arasındaki çatışmadan kaynaklanıyor. Şairin"başkalarına ayıp olur" gerekçesiyle ölümden uzak durması, içindeki güçlü yaratma isteğine boyun eğişi olarak yorumlanabilir. Sanatçının toplumsal sorumluluğu *yaratmak*tır.

Zaten Metin Altıok da son şiir kitabı "Alaturka Şiirler"de ölüm izleğini farklı bir kanala taşıyor. Sanki ölüm karşısında daha güçlüdür. Kendini kollayan ölümü hüzünlü bir ironiyle yanıtlar:

"İyi bak ölüm kardeş
Bu balık başka balık
Dünyaya tünel açmış
Kirpiksiz gözlerini." (16)

Ölüme nanik yapan bıyıkaltı bir gülüş; yaşama açılan gizli bir geçidin elverdiği bir iç rahatlığıdır bu. Yine de sesini titreştiren o belli belirsiz hüznü gizleyemez. Burdaki hüzün, ölümle yaşam arasında bir sarkaç gibi gidip gelen bilincinin yaşamı seçişindeki çelişkiden arta kalanı imliyor. Bilincini bütün bütüne yaşama teslim etmemek kaygısıyla hüznü yedeğinde tutuyor gibi bir hâli vardır:

"Sen yine de benden yana
Ferah tut yüreğini.
Benim hüznüm yakasından
Eksik etmez çiçeğini" (17)

diyerek hüznünü bir yakışık olarak duruşuna eklediğini vurgular.

SONUÇ :

Metin Altıok'un şiirinde gerçekleşen birey - ne denirse densin-anlaşılır bir temel üzerine inşa edilmiştir. Aykırılığını bilincinin ve yaratıcı yetisinin kendisine sağladığı bir ayrıcalık olarak kuşanmıyor. Onu, duyduğu acıyı somutlamak; dünyayı yaşadıklarına tanıklık etmeye çağırmak düşüncesiyle derinden gelen bir çığlık olarak savuruyor. Bununla da kalmıyor; içindeki bu taş ağırlığından kurtulma yolları arıyor.

Yaşama körü körüne bağlanmanın da, ölüme şizofrenik bir tutumla sığınmanın da tükeniş olduğunun ayırdındadır. Tapınmaya dönüştürmeden,hem yaşama güdüsünü, hem de ölme isteğini sağduyulu bilincinin denetleme alanı içinde tutmayı beceriyor. Bir uçtan ötekine (yaşamdan ölüme) savrulmaları uyku hâli sayıklamalarına dönüşmüyor. Gün yirmidört saat, uyanık ve ayakta olan bir bilinçle, dengeleri iyi oluşturulmuş bir yaşam-ölüm ikilemi içinde akla yatkın sarsıntılar geçiriyor.

Dünyanın bu hâliyle yakşanacak kıvamda olmaması, geleceğe ait güzel düşler görmesini engellemiyor. Acısının kaynağı olan sevgisi, aynı zamanda ele geçirilmesi olanaksız bir umut kalesi olarak korunmasını sağlıyor. En güçsüz göründüğü anda bile dağlardan umut kesmiyor:

"Eğer dumanlıysa
Kavruk dağlar
Bil ki gülün ahı
Hançerin sapı var" (18)

Ya da,

"Yarın farklıdır bugünden
Adı değişir hiç olmazsa
Kara bir suyu
Geçiyoruz şimdilerde
Basarak yosunlu taşlara." (19)

Gün gelecek "Kavruk dağlar"ın dumanı dağılacak, kaygan "yosunlu taşlar" üzerinden "kara su"lar aşılacak, duru ve berrak suların dünyasında "iyiyi ve güzeli / Batarak hatırlatan / Bir kimse olmayı / (...) hep giyin" (20)ecektir.

Aslına bakılırsa, Metin Altıok'un şiirindeki bireyin "iyiyi ve güzeli" anımsatan giysisi doğduğu günden beri üzerindeydi. Öldüğünde bile soyunamayacak kadar onun olan giysisi...

1-Elias Canetti. Sozcuklerın Bılıncı, Payel Yay. 1984, İst. Sayfa 21
2-Metın Altıok, Alaturka Şıirler, Varlık Yay. 1992, İst. 3-A g e Sayfa 5
4-A g e Sayfa 5
5-Metın Altıok, İpek ve Kılabtan, Kerem Yay. 1987, Ank. Sayfa 25
6-Metın Altıok, Alaturka Şıirler, Sayfa11
7-A g e Sayfa 37
8-Metın Altıok, İpek Ve Kılabtan, Sayfa 26
9-Ahmet Erhan, "Şıırımız hayat çızgısından uzaklaştı" derken bıraz da bu durumu vurgulamak istıyordu sanırım.
10-Metın Altıok, İpek Ve Kılabtan, Sayfa 43
11-A g e Sayfa35
12-A g eSayfa 36
13-A g e Sayfa 38
14-A g e Sayfa 33
15-A g e Sayfa 49
16-Metın Altıok, Alaturka Şıirler, Sayfa 38
17-A g e Sayfa 21
18-Metın Altıok, İpek Ve Kılabtan, Sayfa 18
19-A g e Sayfa 60
20-Metın Altıok, Alaturka Şıirler, Sayfa 34

GÜNLERİN TOZLU CAMLARI

Ramis Dara

3.10.1992

Son dönemde Anadolulu şairlerle ilgilendiğine bakıp, çizgi değiştirdiğini düşünenler çıkabilir. Oysa böyle bir şey söz konusu değil. Şimdilerde böyle olsa da, 'metropol' şairleri üzerine yazmayı da sürdüreceksin -sürdürüyorsun da zaten. Daha önce bir yerlerde "Yaşar Miraç'la Enis Batur'u, Ozan Telli'yle Tarık Günersel'i birlikte okumak ve anlamaya çalışmak"tan söz etmiştin; şimdi de aynı kanıdasın:Seyhan Erözçelik'ten Hasan Varol'a, Ece Ayhan'dan Ali Yüce'ye, Metin Eloğlu'ndan Osman Numan Baranus'a...yaş ya da dönem açısından on beş yıl içinde şiir yazmaya başlayarak,ona gerçekten ulaşacaklara... gibi bir enlem ve boylam tasarlıyorsun.

08.10.1992

6 Eylül'de yazıp 12 Eylül'de postaya verdiğin yazı Cumhuriyet'te bugün yayımlandı.

"Harlı Hateş", baştan sona kara mizaha dayalı ve okumaya çağrılı bir metin.

Köşe yazılarında en hoşuna giden şey, edebiyat dergilerinde yazının aylar içinde yayımlanmasına karşılık (Adam Sanat'ın Ağustos 1992 tarihli sayısında yayımlanan yazın bu konuda bir rekor: tam bir yıl!), gazetede her şey sıcağı sıcağına, en geç bir ay içinde olup bitiyor.

Madem köşenin genel başlığı "arada bir", hiç değilse iki ayda bir, deneme tadından uzaklaşmayan bir gazete yazısı yazmalıyım, diyorsun.

19.10.1992

Pazar-pazartesi günleri arasındaki gece. Kendini hâlâ pazar'da sansan da pazartesi başlamış. Mavi ekranda, birkaç gün önce ilk yazımını bitirdiğin -altmış beş sayfalık- son şiir yazısının düzeltmelerini yapıyorsun. Bir ara düğmeyi Radyo 1'den Radyo 2'ye çeviriyorsun ki, ne rastlantı:

Hilmi Yavuz "yalnızlık" üzerine konuşmaya başlıyor. Çok dikkatli dinlemesen de, sözcüklerin vurgulanışındaki yerli yerindeliği ayrımsıyorsun bir an. Ve düşünüyorsun: Yoksa haber spikerleri şair ve yazarlardan mı seçilmeli? Ya da daha doğrusu, bu işle görevli kişilerin edebiyatçı ve müzikçi kulağına sahip olmaları bir zorunluluk olmalı!

Tam, Hilmi Yavuz'un konuşması bitiyor, çalışmana döneceksin ki, o sırada Kerim Afşar "Otuz Beş Yaş"ı okumaya başlıyor.

Olamaz! Daha ilk dizelerde bir 'felâket': "Dante gibi ortasındayız ömrün." dizesindeki ilk sözcüğün ilk hecesi vurgulanmayınca, Dante (İtalyan şair) dante (Nedir, yeni bir solucan türü mü? Yoksa 'dantel' mi?) olup çıkıyor!

Sanki tiyatroculara ve spikerlere "hangi sözcük olursa olsun ilk heceyi sakın vurgulamayın!" gibi bir buyruk verilmiş! İlk hecesi vurgulanması gerekip de vurgulanmayan sözcükler yüzünden yapılan yanlışların haddi hesabı yok!

"Salt", "sadece" anlamındaki "yalnız"ın "tek başına" anlamındaki "yalnız" gibi vurgulanışının yarattığı çirkinliği örneklediğin "Dil Kulağı" başlıklı yazın Cumhuriyet'te daha geçenlerde yayımlanmıştı. "Bunu da günlüğe aktarayım; bakarsın ilgilenen birileri çıkar da, 'sözcüklerin ilk hecesini vurgulama yasağı'na (!) son verirler," diyorsun kendi kendine.

Yıllardır, ayraç içinde ünlem imi kullanmaz; bunu, eski deyişle 'acz ifadesi' sayardın. Şimdiyse gerçekten umarsızsın, acz içindesin! Çünkü yılların tiyatro sanatçısının;

Bir namazlık saltanatın olacak,
Taht misali o musalla taşında.

dizelerini de yanlış vurgulaması, olaya tuz biber ekiyor: "Bir namazlık saltanat" ifadesindeki "bir" yerine, "-maz-" hecesi vurgulanıp, üstelik bu hecenin içinde bulunduğu "namazlık" sözcüğü "saltanatı" sözcüğüne bitiştirilerek okununca; "namazlık saltanatı" gibi garip bir nesne (!) ortaya çıktı ki, gülmek mi, öfkeden ölmek mi gerektiğine karar veremedin!

26.10.1992

Bugünün genç şairleri arasında, Sabahattin Kudret Aksal'ı dikkatle izleyen var mıdır dersin? Her zaman belli bir düzeyde kalmış bir şair, bir yazar o, sana göre.

Bir zamanlar "Gökyüzü...Gökyüzü..." başlıklı ve şimdilerde belki de acemiliklerle doluydu diye düşündüğün bir yazı sürmüştün. Gökyüzüne bakmayı fizikötesinde eğilim duyma olarak yorumlayıp, satır aralarında eleştirmiştin.

Oysa bugün, gökyüzüne bakmanın; gündelik yaşamın tekdüzeliği karşısında yaşamla, dirimle, belki doğayla ilişkinin sürmesi anlamına gelebileceğini de düşünüyorsun - hatta daha çok bunu.

Sabahattin Kudret Aksal'ın eleştirinle ilgili neler duyumsadığını, kızıp kızmadığını hiçbir zaman öğrenemedin -başka inceleme eleştiri denemelerinden sonra da olduğu gibi.

"Gökyüzü... Gökyüzü..."nün dergide yayımlanışından (Türk Dili, Nisan 1983) iki ay sonra Aksal otuz küçük parçadan oluşturduğu "Gökler" şiirini yayımlamıştı (Yazko Edebiyat, Haziran 1983); bu izleyişin bir tepki anlamını taşıyıp taşımadığını düşünmüş, sonunda "hayır" sonucuna varmıştın, şimdi de bu kanıdasın; ama yine de onun, eleştirinden sonra yazdığı şiirlerini topluca okuma isteğinin içinde, kabul etmelisin ki, bu konuda bir merak da yatmıyor değil.

Ne tanıştınız, ne tek sözcük konuştunuz, ne de onu bir yerlerde gördün - yoksa Türk Dil Kurumu'nun merdivenlerinde gözüne çarpmış mıydı bir gün?.. Bu günlerde epeyce ağır bir hastalıktan hastanede yatıyormuş; iyileşmesini diliyorsun, bu değerli şairin, oyun yazarı, öykücü ve denemecinin.

28.10.1992

Mevsimlere eşlik etmek gibi anlatılması güç bir duygu.

Güzünki, şimdilerde, diyesin, son birkaç yılda, Uludağ'ın eteklerine tırmanma, ikindi akşam arası çayını -yazınki- Kozahan yerine, kapalı küçücük mekân "Aşıklar Kahvesi"nde içme, balkonda kasımpatlarının açışlarını izleme biçiminde gelişiyor daha çok. Ve sırf bunlar yüzünden; yaşadığın kentten ayrılarak kiracılık derdinden kurtulacağın kente (başkente) taşınma düşüncen, sana hüzün veriyor.

İşte yağmur. Pencereyi açıyorsun. Ama duygusallığın belki de radyoda çalınmakta olan klasik batı müziği parçasından. Piyanonun eşlik ettiği nefesli çalgı obua mı - diyecektin ki, evet oymuş, "küçük konser" adlı programda Chopin'in bir bestesiymiş çalınan. Birazdan yatak odasıyla çocukların odası, duvar diplerinden damlamaya başlayabilir. Bu bile, üzüntüden çok; dağda bir kulübede yaşama düşü ya da yanılsa-ması yarattığı için, gizli bir sevinç uyandırıyor içinde.

"Camlar" dosyasını kapatarak, çalışma konunu kaydettiğin dosyayı açacaksın. Nasılsa müzik bitti ve yağmur dindi!

30.10.1992

Başka kimi dergiler gibi *Promete*'nin de Kaan İnce'nin şiirlerine intiharından sonra yer verdiğini sanmıştın. Oysa bugün farkediyorsun ki, bu dergide daha önce de (Haziran1992) şiirine yer verilmiş Kaan'ın.

Her şey belleğinde kalmıyor. Dergilerin eski sayıları söz konusu olduğunda, "içindekiler"e ya da bu konumdaki ön kapağa bakıyorsun. *Promete*'yse - hem de arka kapakta- şiirini yayımladığı Kaan'ın adını ön kapağa yazmayı unutunca, seni yanlışa düşürmüş oldu. Ne var ki senin de "içindekiler"e bakmakla yetinmemen gerekiyordu.

Gelecek kuşaklar şanslılar. 'Elektronik kitap'larda aranan bir sözcüğün var olup olmadığını, varsa nerelerde bulunduğunu bilgisayar ekranında anında görebilecekler! Ve bu kolaylık, daha nitelikli incelemelerin, eleştirilerin yazılmasına yol açacak!

Mürekkep, kâğıt kokusuyla büyümüş bugünün kitapseverleri için kitaplar ortadan kalksa da, okumak ve yazmak, kitaplar ve edebiyat, sonsuza dek varlığını sürdürecek: İşte sonunda iç açıcı bir tümce kurabildin - üstelik buna kesinlikle inanıyorsun!

06.11.1992

Ansızın Güz, Bedrettin Aykın'ın beşinci şiir kitabı. Ancak kitaplığında bu beş kitabın hangileri var, anımsamıyorsun.

Kalkıp bakıyor; ilk kitap Her Mevsim Acılarda (1982) ile üçüncüsü Eksik Bir Gökyüzü'nü (1985) buluyorsun raflarda.

Birkaç şiir kitabı olan bir şairin tek kitabını okumaktan kaçınıyorsun öteden beri. Zamanı ölçülü kullanmak açısından bir zorunluluk bu.

15.11.1992

İki, ilk şiir kitabı.

İlki, Ece Aykız'ın Aşk Düşü, ben-sen bağlantısını, birinci tekil kişinin ikinci tekile yönelik duygulanımlarını dile getiren şiirlerden oluşuyor. Tabanda kırsallıktan yola çıkıldığı seziliyor. Aykız'ın yaşamla, yaşanan ve düşlenenle ilişkisini dizelerine yedirmesi, değişik izleklere yönelmesi şiirinin önünü açabilir mi açabilir. Ama bunun için öncelikle ve mutlaka direnmek gerekiyor.

İkinci kitap İlyas Tunç'un Kış Bir Alkış mıydı'sı, doğrusu küçük bir sürpriz. Dışarılık gözlemlerden çok, dönüştürülmüş izlenimlerden, anılaşmış ayrıntılardan devşirilenler güzelduyusal boyuta taşınabilmiş görünüyor.Anadolu'da da Behçet Necatigil tarzı şiir yazılabileceğinin yeni bir kanıtı mı demelisin yoksa?

"Diplerine- iplerine", "raflarda-fotoğraflarda", "pusuda-suda", "damlara-adamlara" gibi rediflerin desteğindeki 'tunç' uyaklar, özgür koşuğun en 'özgür' ve dizginsiz örneklerine alışmış kulaklarda bile mekanik ses uyandırmayacak bir beceriyle kullanılmış. Kitabın adındaki "kış-alkış" sözcükleri de 'iç tunç uyak' oluşturuyor zaten.

Öteden beri, kişilerin ad ve soyadlarıyla ilgili espriler en bayat esprilerdir, derdin; ama burada dayanamıyor, İlyas Tunç, şiirde soyadının karşılığını mı arıyor? diyorsun.

Yalnız, Tunç'un handikapı da, günden, gününden büsbütün kopmak olabilir ilerde.

17.11.1992

Murat İsmet Tunçer'in ölüm haberinin sarsıntısından kurtulmak; İki üç aydır yazmaya çalıştığın kitapçığı bitirmek;

Metin Güven'in yeni yayımlanan iki kitabıyla birlikte altıya ulaşan şiir kitapları üzerine yazacağın yazıya başlamak üzeresin.

Ama bu arada yazılacak birkaç mektupla, yapılacak bir iki telefon görüşmesi var. Engelmiş gibi belirtiyorsun ki, engel, sanki.

Kaç yıldır "ki"siz yazıyordun; son dönemlerde bu bağlaca takıldın ki takıldın. Bunun altında da mı çağsama yatıyor?..

21.11.1992

A.Hicri İzgören'den, Bedeli Ödenmiştir. Şairin dördüncü şiir kitabı bu. Gecenin ilerleyen saatlerinde okumaya zaman ayırmak istiyorsun.

'Birden fazla kitabı olan şairleri ancak bütün kitapları tamamsa, okumak' ilkeni yumuşatacak gibisin.

Bunları dün notlamıştın. Gerçekten de "gecenin ilerleyen saatlerinde" (bugünün ilk saatlerinde) okudun İzgören'in Bedeli Ödenmiştir'ini ve umduğundan iyi buldun. Özellikle "Yağmursuz" bölümündeki şiirleri. Güzel dizelerle karşılaşınca son aylar üzerinde çalıştığın şiirlerde dizeden çok bütünün gözetildiğini anımsadın.

Bu sırada "Radyo 2"de 'şedd-i arabân' şarkılar. Son olarak İsmail Hakkı Bey'in "Görülmemiş devr-i Yûsuftan beri hiç böyle güzel"ini dinliyorsun...Birazdan şarkı bitecek, çalışmana döneceksin.

Nurkan Gökdemir

Ocak '93 Promete doğumlu. Şiirin, duygu bulutlarından dünyaya attığı taş olduğunu söylüyor.

HİÇ GÖRÜNMEYECEK...

Yaralı yarasalar, düşlerim
Beynimin duvarlarına çarpan
Zehir renkli gecede...

Büyüktü yangınım
Nice denizler kurudu
Sönmem uğruna
Nice sudan düşmanlar...

Götürdü alev yelelerim beni
Göğün kapısına uçsuz...
Umarsız yavaşlayan
Sona yakın soluğumla
Çaldım...
Bulut yüzlü mavi kızdı görünen
- GÜNEŞ EVDE YOK BUGÜN...

Ardısıra yüzüme kapanan
Gri kapılar...
Birden görkemle başlayan
Umaryıkan bozgunu...
Dönüş hüznü,
Erirken kalbime damlayan
Ve tükenişim,
ALEV AYININ SONUNCU GÜNÜ...

ERKENDİ DAHA

Kopmuş yaprak yalnızlığı,
Sarı hüzün yüreğiyle
Uzak iklimlere hazırlanan
Bir düş yolcusu, yorgun...

Geçmiş mutluluklar,
Elindeki resimde, donuk
Sevgi doğumlu, gülen yüzler...
Günün siyah buğusu...
Kırık yaşanan bir aşk,
Saçörgüsü yollarda tükenen...
Ve
Kana boyaması kendini,
Katran yürekli ömrün...

KARANLIK...

Dağ ağırlığı
Suya düşen kar hiçliği
Sabun köpüğü mutlar sonrası
Sığınacak yer bulamayan
Kedi hüznü
Ölü yağmurda
YOKLUĞUN...

Yankılanan sesim
Kayınların reddettiği
İpince dereyolu
Darlık yürüdüğüm
Vücutsuzluğum
Gizil
Ve anlaşılmazlığım
Görünüp yoksanan

Öncesizliğinde eridiğim
Düşlerimin gerçeği
KARANLIK...

NEDEN

Gözleriyle sorguladı geceyi
NEDEN
Bu denli kısa
Ayrılığa yakın
Alıp götüren
Çiylerine sabahın...
NEDEN
Görünmezliği ateşin
Sayrı hüznün çıkagelmesi
Üşümüş duyguların
Sarındığı siyahlık
Çıplak
NEDEN
Yitimi gözlerin
Dönmemesi geri
Uçurum dudaklı sevgilinin
NEDEN...

İsmail Tepiroğlu

YOL BOYU GÖRÜNTÜLERİ

KIRMIZI BİR PANCUR AÇILIP KAPANDI/İLKYAZ YORGUNU
BİR YÜZ YAŞLI YAŞLI GÜLÜMSEDİ/BAHÇE KAPISINDA BOZ
BİR KEDİ İKİ AYAĞININ ÜZERİNE OTURUP ÖN AYAKLARIYLA
TOPRAĞA BAKTI/SABAH ÇİYİ PENCERE DEMİRLERİNİ KEMİRMEYİ
SÜRDÜRÜYOR/SARIŞIN BİR KADIN SICACIK YATAĞINDA
UYKUSUNUN EN OLGUN ANİNİ UYUMAKTA/SOLUK BİR HIRILTI
KULAĞININ ÜZERİNDEN OKSİJENLİ SUYLA SARARTILMIŞ SAÇ
ORMANINA DOĞRU ESİYOR/BİR AN SAAT UYANDI/SÜTÇÜ ZİLE
BASMAK İÇİN KOLUNU KALDIRDI/BUTON İRKİLDİ/BİR TUTAM
SAÇ YORGUN ARGIN GERGİN AK BİR ALNIN ÜZERİNE DOĞRU
AKTI/ÇÖP KAMYONLARI ÇOKTAN SOKAĞI EGZOSLAYIP GİTMİŞTİ/
KUŞLAR HAVAYA KATILAN KARBONMONOKSİT GAZIYLA ÖKSÜRÜĞE
TUTULMUŞÇASINA BAĞIRDI/BİR BEBEK BİBERONUNU DÜŞÜNDE
GÖRDÜ/BEŞİĞİ SALLANMIYORDU/KİMSESİZ SOKAĞIN YAPAYALNIZ
ZENGİNİ PENCERE PERVAZINA YASLANIP SABAHA BİR KOL
BOYU UZAKLIKTA TAKSİLERLE GÖZLERİNİ YARIŞTIRIYOR/
KALDIRIP KENDİNİ SOKAĞA ATACAKKEN İNLEYEN SARIŞIN SES
YORGUNLUĞU GECEDEN BOŞALMIŞ BEDENİN ANSIZLIĞINDA
ÇAĞIRIYOR KENDİNİ/ ADAM ÖLMEDİ/PENCERE KAPANDI/KADIN
UYANMADI/SAAT BEDENSEL BOŞALMA İŞLEVİNİ MEKANİKÇE YERİNE
GETİRDİ/KUŞLAR GECEYİ KANATLARININ ALTINA ALIP UYANDI/

PROMETE EDEBİYAT DERGİSİ
ABONE KAMPANYASI

Okurlarımıza yıllık abone bedeli karşılığında (120.000 TL) aşağıdaki yayınlarımızın tamamını ücretsiz olarak veriyoruz....
(Abone bedelini Metin Turan adına, 104233 nolu posta çeki hesabına yatırmanız ve adresinizle birlikte makbuz fotokopisini PK. 119 Yenişehir/Ankara adresine postalamanız yeterlidir. Kitaplar belirteceğiniz adrese postalanacaktır.)

- ***Şiirin İlk Atlası*** Metin Altıok *Deneme*
- ***Sonrasız Dönüş Yalnızlığı*** Hayati Baki *Şiir*
- ***Düş Yorumcusu*** Kemal Gündüzalp *Şiir*
- ***Yenilikler*** Ergül Çetin *Şiir*
- ***Külden Adam*** Cem Savran *Şiir*

PROMETE ATEŞİNİ BESLEYELİM!

PROMETE Yayınları: PK. 119 Yenişehir/Ankara